

งานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๐

สำนักงบประมาณ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐

ณ วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร

แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ที่ระลึก

งานถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๐

สำนักงบประมาณ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐

(ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑)

เวลา ๑๔.๐๐ น.

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

(มานิต ถาวโร ป.ธ.๙)

เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร

คำนำ

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของสำนักงบประมาณ ประจำปี ๒๕๖๐ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐

การถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ สำนักงบประมาณได้จัดทำหนังสือที่ระลึก โดยได้รวบรวมประวัติวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร และสำนักงบประมาณ เพื่อมอบให้แก่ผู้ที่มาร่วมบำเพ็ญกุศลศาสนกิจ

กุศลผลบุญใด อันเกิดจากการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน สำนักงบประมาณขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ พร้อมด้วย พระบรมวงศานุวงศ์ ขอจงทรงพระเจริญยิ่งยืนนานและทรงเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยตลอดไป

สำนักงบประมาณ

สารบัญ

หน้า

ประวัติวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร

ความเบื้องต้น

วัดสัมพันธวงศาราม หรือ วัดเกาะแก้วลังการาม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา ในท้องที่ตำบลสัมพันธวงศ์ อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร

ตามประวัติพระอารามหลวง ฉบับกรมการศาสนา ซึ่งจัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ของเจ้าคุณพระวรญาณวิสุทธิ์ (เขียน วรเลโช) วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๐๖ กล่าวว่า

พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร อยู่ริมถนนทรงวาด เหนือวัดปทุมคงคา อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร เป็นวัดโบราณ เดิมชื่อวัดเกาะแก้วลังการาม เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีทรงสร้าง ในรัชกาลที่ ๓ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดสัมพันธวงศาวาส (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นวัดสัมพันธวงศ์)

ส่วนตำนานพระอารามหลวง ฉบับเจ้าพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร (ม.ร.ว.คลี่ สุทัศน์) ได้เรียบเรียงทูลเกล้าฯ ถวายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้ทรงพระกรุณาโปรดตรวจแก้ไขพระราชทานไว้ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพของท่านผู้เรียบเรียง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ กล่าวว่า

วัดสัมพันธวงษาราม อยู่ถนนสำเพ็ง เหนือวัดปทุมคงคา เดิมชื่อวัดเกาะแก้วลังการาม เป็นวัดโบราณในรัชกาลที่ ๓ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ทรงสร้างในรัชกาลที่ ๔ พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดสัมพันธวงษาราม”

เพื่อขจัดปัญหาเรื่องการพระราชทานนามวัดดังกล่าวให้หมดสิ้นไป ในระหว่างตำนานพระอารามหลวงทั้ง ๒ ฉบับ จึงค้นหนังสือพระราชพงศาวดาร ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ฉบับที่พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงธรรมสารเนติ (อบ บุนนาค) เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ เรื่องทรงตั้งและแปลงนามวัดต่าง ๆ ต่อไป ได้ความว่า

“ชื่อวัดทรงใหม่ วัดราชประดิษฐ์ ๑ วัดมหรรณพาราม ๑ วัดบุรณศิริมาตยาราม ๑ วัดนามบัญญัติ ๑ วัดโสมนัสวิหาร ๑ วัดตรีทศเทพ ๑ วัดบรมนิวาส ๑ วัดไชยฉิมพลี ๑ วัดเวฬุราชิณ ๑ วัดสมุหประดิษฐ์ เจ้าพระยานิกรบดินทร์สร้างที่เมืองสระบุรี ๑ วัดสุปฏิการาม เมืองนครไชยศรี ๑ ชื่อวัดทรงแปลงใหม่ วัดน้อยบางใส้ไก่ แปลงว่า วัดหิรัญรูจี วัดพระยาญาติการามเดิม แปลงว่า วัดพิชัยญาติการาม วัดใหม่ ทรงแปลงว่า วัดอนงคาราม วัดประยูรวงศ์อาวาส แปลงว่า วัดประยูรวงศาราม วัดดอกไม้ แปลงว่า วัดบุบผาราม วัดอรุณราชธาราม แปลงว่า วัดอรุณราชวราราม วัดหงษาราม แปลงว่า วัดหงศรัตนาราม วัดกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส แปลงว่า วัดชิโนรสาราม วัดระฆังโฆสิตาราม แปลงว่า วัดราชคัณฑิยาราม วัดเกาะแก้ว แปลงว่า วัดสัมพันธวงศาราม วัดตะเคียน แปลงว่า วัดมหาพฤฒาราม วัดสระเกศ แปลงว่า วัดเจดียบรรพตาราม วัดบางลำภู แปลงว่า วัดสังเวชวิศยาราม ฯลฯ”

อาศัยหนังสือตำนานพระอารามหลวง ฉบับของเจ้าพระยาวิชิตวงศ์วุฒิไกร และ พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๔ เรื่องทรงตั้งแปลงนามวัดต่าง ๆ ก็พอจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า การเปลี่ยนแปลงชื่อวัดเกาะแก้วลังการาม เป็นวัดสัมพันธวงศาราม หรือ วัดสัมพันธวงษาราม นี้เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๔ แม้ปัจจุบันทางราชการหรือประชาชนส่วนมากจะนิยมเรียกว่า “วัดสัมพันธวงศ์” ทางวัดก็มิได้รับรองหรือสนับสนุน ตลอดจนขอเปลี่ยนแปลงแต่ประการใด แต่ที่ได้นำเรื่องดังกล่าวมาพิมพ์ไว้ก็เพียงเพื่อต้องการให้ผู้ที่ยังไม่ทราบจะได้ทราบ เพราะบางครั้งทางวัดเคยใช้ชื่อเต็มว่า “วัดสัมพันธวงศาราม” ผู้ที่ไม่เคยทราบประวัติความเป็นมาของวัด ก็วิพากย์วิจารณ์ไปต่าง ๆ กัน มีทั้งดีและไม่ดี อันนี้เป็นเหตุให้ได้พยายามสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า อะไรผิด อะไรถูก ไม่ใช่ต้องการเอาเป็นแพ้เป็นชนะกันแต่ประการใด จึงขอฝากไว้ให้ผู้ที่เคยวิพากย์วิจารณ์ได้ทราบด้วย

ประวัติเบื้องต้น

พระอุโบสถสามชั้น วัดสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

วัดสัมพันธวงศาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ในท้องที่แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เดิมเป็นวัดราษฎร์ มีนามว่าวัดเกาะ หลักฐานในการสร้างวัดแต่เดิมไม่ปรากฏท่านผู้ใดใครเป็นผู้สร้าง ทราบแต่ว่าเป็นวัดโบราณเก่าแก่ มีมาตั้งแต่สมัยพระนครศรีอยุธยา ก่อนสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานี

การบูรณะปฏิสังขรณ์

เมื่อครั้งเริ่มก่อสร้างพระอุโบสถสามชั้นหลังใหม่

ในรัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเมื่อได้ทรงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี สถาปนาราชจักรีวงศ์แล้ว มีพระราชประสงค์จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพร จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ ขึ้นใหม่หลายวัด

รัตนโกสินทร์ศก ๑๕ ตรงกับปีมะโรง อัฏศก จ.ศ. ๑๑๕๘ พ.ศ. ๒๓๓๙ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี (สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ) พระนามเดิมจุ้ย ต้นราชสกุล มนตรีกุล ผู้เป็นพระโอรสองค์ที่ ๕ ในสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ (แก้ว) ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะใหม่หมดทั้งอาราม ทรงสร้างพระอุโบสถ พระวิหาร พระวิหารคต หอระฆังด้วยก่ออิฐถือปูน กุฏิสร้างด้วยไม้มุงกระเบื้อง

ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์อยู่กี่ปีไม่มีหลักฐานปรากฏ เมื่อบูรณะปฏิสังขรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาวัดเกาะที่บูรณะปฏิสังขรณ์แล้วนั้น ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดเกาะแก้วลังการาม” มีการเฉลิมฉลองสมโภชพระอาราม เป็นงานมหกรรมใหญ่โต มีมหรสพคือ ละครเรื่องอิเหนา ประชัน ๒ โรง สมกับที่ท่านผู้เป็นแม่กองงานบูรณะปฏิสังขรณ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชานาฏศาสตร์และจินตกวี

ในรัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชศรัทธาทำการปฏิสังขรณ์อีก แต่จะทรงปฏิสังขรณ์สิ่งใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เพียงแต่พบหลักฐานในพระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ ๓ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. หน้า ๓๕๐ เรื่องการปฏิสังขรณ์และสร้างพระอารามความว่า

“วัดเกาะแก้วเป็นวัดของกรมหลวงพิทักษ์มนตรี บูรณะไว้ก่อนชำรุดไป ให้ซ่อมแซมและทำกุฏิสงฆ์ขึ้น”

ในรัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะแก้วลังการามอีก เสร็จแล้วทรงพระราชดำริว่า "วัดเกาะแก้วลังการาม" เป็นวัดที่สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ผู้ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอในสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์ พระบรมราชชนนีของพระองค์ ได้เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นผู้แรกสถาปนาวัดนี้ให้งดงาม มีเกียรติประวัติ

เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุผล และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแห่งเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเปลี่ยนนามวัดใหม่ว่า "วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร" ซึ่งจักให้เกิดปีติปราโมทย์แก่ผู้สืบสกุลในเมื่อได้ทราบว่าบรรพบุรุษบุพพการีของตนได้สร้างกุศลไว้ เป็นเหตุชักจูงศรัทธาปสาทะ ให้เกิดแก่พระประยูรญาติ และนำให้บำเพ็ญบุญกุศลในวัดนี้ตามกำลัง

พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๔ เรื่องทรงตั้งและแปลงนามวัดต่าง ๆ ฉบับพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงธรรมสารเนติ (อบ บุนนาค) เมื่อ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๗ ความว่า

"ชื่อวัดทรงใหม่ วัดราชประดิษฐ์ ๑ วัดมหรรณพาราม ๑ วัดบุรณศิริมาตยาราม ๑ วัดนามบัญญัติ ๑ วัดโสมนัสวิหาร ๑ วัดตรีทศเทพ ๑ วัดบรมนิวาส ๑ วัดไชยฉิมพลี ๑ วัดเวฬุราชิณ ๑ วัดสมุหประดิษฐ์ เจ้าพระยานิการบดินทร์สร้างที่เมืองสระบุรี ๑ วัดสุปฏิการาม เมืองนครไชยศรี ๑ ชื่อวัดทรงแปลงใหม่ วัดน้อยบางใส้ไก่ แปลงว่าวัดหิรัญรูจี วัดพระยาญาติการามเดิม แปลงว่าวัดพิชัยญาติการาม วัดใหม่ ทรงแปลงว่าวัดอนงคาราม วัดประยูรวงศ์อาวาส แปลงว่าวัดประยูรวงศาราม วัดดอกไม้ แปลงว่าวัดบุบผาราม วัดอรุณราชธาราม แปลงว่าวัดอรุณราชวราราม วัดหงษาราม แปลงว่าวัดหงสรัตนาราม วัดกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส แปลงว่าวัดชิโนรสาราม วัดระฆังโฆสิตาราม แปลงว่าวัดราชคัณฑิยาราม วัดเกาะแก้ว แปลงว่าวัดสัมพันธวงศาราม วัดตะเคียน แปลงว่าวัดมหาพฤฒาราม วัดสระเกศ แปลงว่าวัดเจดียบรรพตาราม วัดบางลำภู แปลงว่าวัดสังเวชวิศยาราม ฯลฯ"

อาณาเขตของวัด

ภาพจากมุมสูง ทัศนียภาพบางส่วนของวัดสัมพันธวงศ์

ในอดีต วัดสัมพันธวงศ์ เป็นวัดที่มีน้ำล้อมรอบบริเวณที่ตั้งวัด จึงเรียกว่า "วัดเกาะ" เขตวิสุงคามสีมาไม่ทราบว่ามีเท่าไร เขตพัทธสีมาเก่า กว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๒๒ เมตร เขตการอยู่จำพรรษาของพระภิกษุสามเณรเดิม จะกำหนดเขตและอุปจาร อย่างไรหาทราบไม่ กล่าวกันว่า เขตวัดจดแม่น้ำเจ้าพระยา มีศาลาท่าน้ำของวัด ๓ หลัง ตามพงศาวดารกล่าวว่า

"ในคราวเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เสด็จถวายผ้าพระกฐินที่วัดสัมพันธวงศ์ และวัดปทุมคงคา โดยทางชลมารค เรือพระที่นั่งเทียบที่ศาลากลาง ท่าน้ำวัดเกาะ เสด็จโดยลาดพระบาทถวายผ้าพระกฐิน ณ พระอารามนี้"

เนื่องจากที่ดินสมัยนั้นไม่มีราคา จึงไม่มีผู้ที่สนใจจัดทำโฉนดหรือแผนที่ไว้เป็นหลักฐาน ใครมาปลูกสร้างบ้านเรือนอาศัยก็ปลูกไป วัดก็ไม่ได้สนใจ นานเข้าผู้อยู่อาศัยอาจขายเซ้งให้ผู้อื่นไป นอกจากนั้นผู้ที่อยู่อาศัยเดิมตายไป บุตรหลานที่อาศัยอยู่ด้วยถือกรรมสิทธิ์ซื้อขายกันต่อไปบ้างก็อาจเป็นไป เมื่อมีบ้านเรือนหนาแน่นขึ้น ศาลาท่าน้ำของวัดไม่ได้บูรณะไว้ จึงไม่ปรากฏ ถ้าเป็นเรื่องจริงตามที่เล่ากันสืบมา วัดคงมีเนื้อที่ประมาณ ๓๑ ไร่ แต่ระยะก่อน ๕๐ ปีมานี้ วัดเหลือเนื้อที่ประมาณ ๒๑ ไร่ สูญเสียเป็นของผู้อื่นและถูกตัดถนนไปประมาณ ๑๐ ไร่ ไม่มีทางที่จะเอาคืนได้

ในสมัยเมื่อยังไม่ได้ตัดถนนทรงสวัสดิ์ มีหมู่กุฏิอยู่ทางด้านตะวันตก จรดคลองสัมพันธวงศ์ คือคลองระหว่างวัดสัมพันธวงศ์กับวัดปทุมคงคา ซึ่งบัดนี้ถมเป็นถนน ปลูกสร้างเป็นตึกแถวหมดแล้ว การบอกเขตจำพรรษาด้านตะวันออกถึงคลองสัมพันธวงศ์ และคูวัดด้านเหนือถึงด้านตะวันตก ด้านใต้จดแม่น้ำเจ้าพระยา ต่อมามีบ้านเรือนราษฎรมากและมีถนนสำเพ็งแล้ว คงบอกเขตเพียงคูและตึกแถวถนนสำเพ็ง

เมื่อทางราชการตัดถนนทรงสวัสดิ์ผ่านกลางวัด วัดจึงย้ายกุฏิมารวมกันทางด้านตะวันตกของถนนทรงสวัสดิ์ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การบอกเขตจำพรรษา ด้านตะวันออกมีกำแพงปูนยาว ๓ เส้น ๕ วา ๒ ศอก กั้นไปตามแนวถนนทรงสวัสดิ์ ด้านใต้จากกำแพงคอนกรีตตรงไปทางตะวันตก ๑๐ วา เลี้ยวมาด้านหลังตึกแถวของวัด ๑๗ วา แล้วเลี้ยวมาด้านตะวันตกเฉียงเหนือตลอดมาถึงด้านทิศเหนือ เลี้ยวโอบมาด้านทิศตะวันออก ตามคูของวัดจดกำแพงคอนกรีตริมถนนทรงสวัสดิ์ยาว ๔ เส้น ๘ วา (เวลานี้ถมคูเป็นถนนไปหมดแล้ว)

สัณฐานเนื้อที่ดินของวัดเป็น ๕ เหลี่ยมกลาย ๆ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ๘ ไร่ ๒ งาน ๓๗ ตารางวา ในที่มีกำหนดเหล่านี้ เป็นเขตการรักษาอรุณแห่งการจำพรรษา ถ้านับทั้งที่เป็นห้องแถว คลองและคูของวัดรวมเข้าด้วย ก็จะเป็นเนื้อที่ประมาณ ๙ ไร่ ๒ งาน ๗๘ ตารางวา

นอกจากนี้ มีที่ธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นที่จัดผลประโยชน์โดยตรง คือที่ดินที่สร้างห้องแถว และตึกแถวด้านใต้ของวัดมีเนื้อที่ ๒ งาน ๗๕ ตารางวา ที่นอกคูด้านเหนืออีก ๑ ไร่ ๗๒ ตารางวา ที่ด้านตะวันออกของถนนทรงสวัสดิ์อีก ๙ ไร่ ๓ งาน ๔๒ ตารางวา รวมที่ธรณีสงฆ์ของวัด ที่จัดผลประโยชน์ ทั้งสิ้น ๑๑ ไร่ ๒ งาน ๘๙ ตารางวา เมื่อรวมที่สร้างวัดและที่ธรณีสงฆ์เข้าด้วยกันโดยประมาณ ๒๑ ไร่ ๑ งาน ๖๗ ตารางวา

พระอุโบสถหลังเดิม

พระอุโบสถหลังเดิมของวัดสัมพันธวงศ์

พระอุโบสถของเดิม ก่ออิฐถือปูน ๕ ห้อง ร่วมในกว้าง ๗ เมตร ๑๘ เซนติเมตร ยาว ๑๓ เมตรเศษ มีระเบียงรอบนอก ผนังกว้าง ๒ เมตรเศษ หลังคาลดหลั่นเป็น ๔ ชั้น มุงด้วยกระเบื้องดินเผา ทรวดทรงทางแขกปนจีน ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หน้าบันประกอบด้วยลายกระเบื้องเคลือบสี ผนังด้านในพื้นล่างเดิมก่ออิฐถือปูน

มาในสมัยพระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ ๘ ได้ทำการซ่อมแซมและนำเอากระเบื้องลายสีแบบของจีน ก่อขึ้นจากพื้นสูงประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ส่วนผนังภายในช่องหน้าต่าง ได้ทำการให้ช่างเขียนภาพเรื่องปฐมสมโพธิ์ด้วยสีน้ำมันในยุคนั้นอยู่ในรัชกาลที่ ๖

ส่วนหนึ่งของภาพเขียนสีน้ำมันปฐมสมโพธิภายในพระอุโบสถหลังเดิม

ส่วนหนึ่งของภาพเขียนสีน้ำมันปฐมสมโพธิภายในพระอุโบสถหลังเดิม

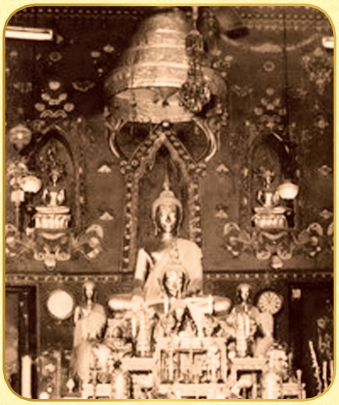
อายุของพระอุโบสถเดิมสร้างมาเป็นเวลานานชำรุดทรุดโทรมอยู่ทุกขณะ เจ้าอาวาสแต่ละยุคก็ได้ซ่อมแซมบูรณะเป็นเสมอมา แต่ก็ยากลำบากแก่ทางวัดเป็นอย่างยิ่งที่จะรักษาสภาพของโครงสร้าง ภาพเขียนต่างๆ ก็ชำรุดผุร่วงมากยิ่งขึ้น เพราะพื้นพระอุโบสถเดิมต่ำ เวลาฝนตก น้ำท่วมพื้นภายในภายนอก อิฐที่ก่อเป็นผนังดูดน้ำขึ้นไป ทำให้ปูนเสื่อมค่าหมดยางเวลาประกอบสังฆกรรมบางครั้งต้องโยกย้ายหยุดทำสังฆกรรมก็มี เหตุเพราะหลังคารั่ว คานเพดานก็ผุกร่อน

พระวิหาร เป็นรูปตึกก่ออิฐถือปูน ทรวดทรงลักษณะเดียวกันกับพระอุโบสถ เป็นแต่เล็กกว่าผนังไม่มีภาพเขียนใดๆ หน้าบันมีการะเบื้องประดับ หลังคาลดหลั่นเป็น ๓ ชั้น พื้นลาดซีเมนต์ ชำรุดมากเช่นเดียวกันกับพระอุโบสถ ประตูหน้าต่างส่วนใหญ่เปิดใช้การไม่ได้ เพราะความทรุดตัว

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านเจ้าคุณพระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร อดีตเจ้าอาวาส ได้ดำเนินการเสนอเรื่องผ่านเจ้าคณะฝ่ายสงฆ์และรัฐบาลตามลำดับ เพื่อขอพระบรมราชานุญาตรื้อพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ และพร้อมกันนั้นก็ขอสร้างพระอุโบสถวิหารการเปรียญ เป็นอาคารแบบจัตุรมุข ทรงไทย ๓ ชั้น

เมื่อทางวัดได้รับพระมหากรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตเรียบร้อยแล้วจึงได้ทำการรื้อพระวิหาร พระเจดีย์ออกก่อน จัดสร้างพระอุโบสถเฉพาะร่วมในขึ้น เมื่อพระอุโบสถหลังใหม่เสร็จพอใช้ประกอบสังฆกรรมได้ จึงได้ทำการรื้อพระอุโบสถหลังเดิมออก

พระพุทธรูปที่เป็นพระประธานในพระอุโบสถเดิมไม่ปรากฏพระนาม ต่อมาท่านเจ้าคุณพระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร ได้ถวายพระนามว่า "พระพุทธนราสภะทศพล" บนฐานแท่นชุกชีที่พระพุทธรูปประทับนั่งลดหลั่นกันลงมาเป็น ๓ องค์ มีพระอัครสาวกยืนซ้ายขวา ๒ องค์ พระอัครสาวกนั่งซ้ายขวา ๔ องค์ รวมบนฐานชุกชีมีพระทั้งหมด ๙ องค์

ภาพพระประธานภายในพระอุโบสถหลังเดิม

สำหรับพระประธานองค์ใหญ่เป็นพระพุทธรูปที่สร้างด้วยไม้ เป็นซุงคว้านไส้กลวง ภายนอกถือปูนทับ พระพาหาเป็นไม้ทั้งลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย หน้าพระเพลากว้าง ๒ ศอก ๑ คืบ ๑๑ นิ้ว สูงแต่ที่ประทับสุดพระรัศมี ๔ ศอก ๒ นิ้วครึ่ง

พระพุทธรูปองค์รองลงมาซึ่งเป็นองค์กลาง หน้าพระเพลากว้าง ๒ ศอก ๕ นิ้ว ปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทอง องค์ล่าสุดเป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะ หน้าพระเพลากว้าง ๑ ศอก ๕ นิ้ว ใต้ฐานองค์พระโปร่ง มีพระมงกุฎ เครื่องราชูปโภคเบญจราชกกุธภัณฑ์ จำลองเป็นส่วนเล็ก ทำด้วยทองคำ สำหรับพระมงกุฎภายในและบริเวณรอบๆ บรรจุพระอังคารของสมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ยอดพระมงกุฎบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๒ องค์ โดยมีผอบเป็นแก้วครอบอีกชั้นหนึ่ง

เดิมที่เดียวทางวัดเองก็ไม่ทราบว่ามีสิ่งต่างๆ และพระอังคารบรรจุอยู่ภายใน ต่อมาในวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ หม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ (หม่อมมารดาของ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์) ผู้เป็นกุลทายาทในสมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงพิทักษ์มนตรี ผู้สถาปนาวัดนี้ ได้มาบำเพ็ญกุศลฉลองชนมายุครบ ๗ รอบ ที่พระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์

หม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ (มนตรีกุล)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ก่อนที่พระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ หม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ ได้แจ้งแก่ทางวัดว่าประสงค์จะบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานกิจ สดับปกรณ์พระอังคารสมเด็จเจ้าฟ้าฯ ผู้ทรงเป็นต้นราชสกุลของท่าน โดยให้พนักงานโยงผ้าภูษาโยงไปที่พระพุทธรูปองค์ล่างสุด ท่านกล่าวยืนยันเป็นแม่นยำว่าพระพุทธรูปองค์นี้ภายในบรรจุพระอังคารของสมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงพิทักษ์มนตรี ต้นราชสกุล “มนตรีกุล” สำหรับพระอัฐินั้นประดิษฐานอยู่ที่หอพระนาก ในพระบรมมหาราชวัง (ซึ่งแต่เดิมทีเดียวประดิษฐานอยู่ที่วังหน้าจนหอชำรุดรื้อลงในรัชกาลที่ ๕ จึงได้เชิญไปไว้ที่หอพระนาก)

ดังนั้น ในคราวอัญเชิญพระพุทธรูปจากพระอุโบสถหลังเดิมขึ้นไปประดิษฐานบนพระอุโบสถหลังใหม่ ได้พบปูชนียวัตถุต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น จึงนับว่าหม่อมหลวงต่วนศรี วรวรรณ ท่านมีความทรงจำในอดีตเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของต้นสกุลท่านเป็นเยี่ยม แม้จะมีอายุชราถึง ๘๔ พรรษา (ขณะที่มาบำเพ็ญกุศลในวันนั้น)

สำหรับแผ่นเงิน แผ่นนาก และแผ่นทองคำ ที่พบรวมอยู่กับพระมงกุฎ ได้จารึกอักษรขอม กล่าวถึงพระสูตร พระอภิธรรมต่างๆ ซึ่งบรรดาของมีค่าเหล่านั้นทางวัดได้เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี เพื่อที่จะนำเข้าบรรจุไว้ในพระพุทธรูปองค์เดิมที่พบ โดยจะได้บำเพ็ญกุศลถวายเป็นกรณีพิเศษ ตามพระประสงค์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ มีพระประสงค์ในคราวที่ พระเทพปัญญามุนี (มานิต ถาวรมหาเถร) (ปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดฯ พระราชทานให้สถาปนาเป็น สมเด็จพระมหาวีรวงศ์) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน และคณะ ได้นำสิ่งต่างๆ ไปถวายที่วังเพื่อขอพระวินิจฉัยในอันที่ปฏิบัติต่อปูชนียวัตถุนั้น ทั้งนี้โดยที่พระวรวงศ์บพิตร เสด็จในกรมฯ ทรงเป็นกุลทายาทผู้สูงศักดิ์ และทรงดำรงตำแหน่งเป็นองค์อุปถัมภ์ของวัดสัมพันธวงศ์มาเป็นเวลาช้านาน

ส่วนพระประธานองค์ใหญ่ ขณะที่สกัดทำการเคลื่อนย้าย ได้พบพระเครื่องเนื้อชินเงินพิมพ์ต่างๆบรรจุอยู่ในองค์พระและใต้ฐานพระเป็นจำนวนมากนับเป็นหมื่นองค์

พระเครื่องชุดนี้ตามที่ปรากฏหลักฐานจากท่านผู้มีความรู้ทางโบราณคดีแจ้งว่า พระชุดนี้สร้างในสมัยเดียวกันกับกรุวัดราชบูรณะ และเมื่อสร้างแล้วนำมาบรรจุไว้ตามซุ้มกำแพงแก้วบ้าง ในองค์พระเจดีย์บ้าง ในองค์พระประธานบ้าง

พระกรุที่บรรจุอยู่ตามซุ้มประตูกำแพงแก้ว และในพระเจดีย์ ทางวัดได้เคยเปิดกรุนำออกแจกจ่ายแก่ประชาชนสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ อีกครั้งหนึ่ง และนำออกในคราวรื้อซุ้มประตูเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นครั้งสุดท้าย

การนำออกจากซุ้มประตูแต่ละคราวก็เจาะเป็นซุ้มๆ เฉพาะที่ต้องการ ซุ้มไหนยังไม่ได้เจาะก็ให้คงไว้ เหลือมาถึงในคราวสุดท้ายที่ทำการรื้อกำแพงแก้ว

ส่วนที่บรรจุอยู่ในองค์พระประธานและฐานพระ แต่เดิมทางวัดเองก็ไม่ทราบว่ามีพระเครื่องบรรจุอยู่ มาเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๕ ทางวัดได้ดำเนินการอัญเชิญพระประธานจากพระอุโบสถหลังเดิมขึ้นประดิษฐานบนพระอุโบสถหลังใหม่ได้สกัดฐาน เพื่อใช้รถยกพระประธานขึ้น จึงได้พบพระกรุจำนวนมาก

พระอุโบสถทรงจตุรมุข ๓ ชั้น หลังใหม่

พระอุโบสถสามชั้น วัดสัมพันธวงศ์ เมื่อก่อสร้างเสร็จใหม่ๆ

พระอุโบสถสามชั้น ด้านหน้า เมื่อมองจากทางเข้าวัดในปัจจุบัน

วัดสัมพันธวงศ์ แม้จะเป็นวัดขนาดเล็ก แต่เนื่องจากทางวัดได้ส่งเสริมการศึกษา และการปฏิบัติธรรม และจัดระเบียบการปกครองภายในวัดอย่างรัดกุม ผลจึงปรากฏว่า ได้มีพระภิกษุสามเณรจากทุกภาคในประเทศไทย มาอยู่จำพรรษาที่วัดนี้มากขึ้นโดยลำดับ ทำให้เสนาสนะที่อยู่อาศัยแออัดยัดเยียดเป็นอันมาก

อนึ่ง เนื่องจากวัดนี้ตั้งอยู่ใจกลางย่านการค้า มีประชาชนและบ้านเรือนหนาแน่น ทางวัดได้เพียรพยายามทุกวิถีทางที่จะขยายเสนาสนะ ตลอดจนพระอุโบสถและพระวิหาร ให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับพระภิกษุ-สามเณรและให้เป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ก็ไม่อาจกระทำได้ เพราะการเจรจาตกลงกับประชาชนผู้อยู่อาศัยในที่ธรณีสงฆ์รอบๆ วัด กระทำได้โดยยากมาก จนกระทั่งมาในสมัยรัฐบาลของ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณารับเป็นประธานปรับปรุงวัดนี้ด้วย โครงการปรับปรุงทั้งภายในวัดและในที่ธรณีสงฆ์ จึงเริ่มขึ้นอย่างจริงจังและก้าวหน้ามาโดยลำดับ

การปรับปรุงครั้งนี้ ทางวัดได้วางผังสิ่งปลูกสร้างภายในวัดใหม่แทบทั้งหมด หน้าวัดเดิมหันลงทางแม่น้ำเจ้าพระยา ก็จะได้หันไปทางถนนทรงสวัสดิ์ต่อไป ในการวางผังปรับปรุงสิ่งก่อสร้างภายใน คณะกรรมการเห็นว่า พระอุโบสถและพระวิหารเดิม ซึ่งสมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีทรงสร้างไว้นั้น มีอายุ ๑๖๗ ปีแล้ว (นับที่ พ.ศ.๒๕๐๖) จึงชำรุดทรุดโทรมมาก และมีขนาดเล็ก ไม่พอปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุ-สามเณร จึงควรจัดสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความเจริญของวัดในยุคปัจจุบัน จึงได้จัดสร้างขึ้น

พระอุโบสถหลังนี้มีขนาดกว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๔๙ เมตร สูง ๓๙ เมตร และโดยที่บริเวณวัดมีเนื้อที่จำกัดเพียง ๒๑ ไร่ แบ่งเป็นที่จัดผลประโยชน์เสีย ๑๑ ไร่เศษ ก็คงเป็นสังฆาวาสและพุทธาวาสเพียง ๘ ไร่เศษที่สังฆาวาสนี้ก็ได้จัดสร้างถาวรวัตถุต่างๆ ไว้มากพอแล้ว ไม่มีที่พอที่จะจัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม และศาสาการเปรียญใหม่ได้

ดังนั้น ในการสร้างพระอุโบสถครั้งนี้ จึงได้สร้างให้เป็น ๓ ชั้น ชั้นที่ ๑ ใช้เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม และโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำหรับเยาวชนและประชาชน รวมทั้งห้องแสดงพิพิธภัณฑ์ของวัด ชั้นที่ ๒ ใช้เป็นหอประชุมหรือศาลาการเปรียญ ชั้นที่ ๓ เป็นพระวิหารและพระอุโบสถ สำหรับทำสังฆกรรม

การสร้างพระอุโบสถหลังนี้ จึงเท่ากับเป็นการสร้างโรงเรียนและศาลาการเปรียญของวัดด้วย งบประมาณก่อสร้าง ๓,๕๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท (ตามการ

ประเมินราคาในสมัยนั้น)

พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านเจ้าคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร อดีตเจ้าอาวาส รูปที่ ๙ ได้ดำเนินการเสนอเรื่องผ่านเจ้าคณะฝ่ายสงฆ์และรัฐบาลตามลำดับ เพื่อขอพระบรมราชานุญาตรื้อพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ ของเดิมที่ชำรุด และพร้อมกันนั้นก็ขอสร้าง "พระอุโบสถวิหารการเปรียญ เป็นอาคารแบบจัตุรมุข ทรงไทย ๓ ชั้น"

พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วัดสัมพันธวงศ์ รื้อพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์และจัดสร้างพระอุโบสถวิหารการเปรียญ ๓ ชั้น ขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พ.ศ. ๒๕๐๖ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้ให้เกียรติเดินทางมาเป็นประธานในพิธีพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถทรงจตุรมุข ๓ ชั้น ของวัดสัมพันธวงศ์ เมื่อวันพุธที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๖ เวลา ๐๘.๓๘ นาฬิกา

พระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสกเถร) ขณะมีธรรมปฏิสันถารกับนายกรัฐมนตรี

ฯพณฯ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังใหม่

พ.ศ. ๒๕๑๓ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้แก่วัดสัมพันธวงศ์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วัดสัมพันธวงศ์ อัญเชิญพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ประดิษฐานที่หน้าบันพระอุโบสถหลังใหม่ ตามหนังสือของสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล. ๐๐๐๒/๓๖๐๙ ลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๓

พระพุทธรูปสำคัญ ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุอื่นๆ

พระพุทธนราสภะทศพล (พระประธานภายในพระอุโบสถ)

พระพุทธนราสภะทศพล
พระประธานองค์ใหญ่ ในพระอุโบสถหลังเดิม

พระพุทธนราสภะทศพล (องค์บน)
ประดิษฐานคู่กับ พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์ ภายในพระอุโบสถหลังใหม่

พระพุทธนราสภะทศพล ปิดทองใหม่

เป็นพระพุทธรูปที่เป็นพระประธานในพระอุโบสถหลังเดิม ไม่ปรากฏพระนาม ต่อมา ท่านเจ้าคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร อดีตเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ รูปที่ ๙ ได้ถวายพระนามว่า “พระพุทธนราสภะทศพล” ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถชั้น ๓ เป็นพระประธานคู่กับ “พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์” พระประธานอีกองค์ที่หล่อขึ้นใหม่ โดยตั้งประดิษฐานเป็นองค์บนในจำนวนพระประธานทั้งสองที่ประดิษฐานลดหลั่นกันลงมา

เป็นพระพุทธรูปที่สร้างด้วยไม้ เป็นซุงคว้านไส้กลวง ภายนอกถือปูนทับพระพาหาเป็นไม้ทั้งลงรักปิดทอง ปางมารวิชัย หน้าพระเพลากว้าง ๒ ศอก ๑ คืบ ๑๑ นิ้ว สูงแต่ที่ประทับสุดพระรัศมี ๔ ศอก ๒ นิ้วครึ่ง

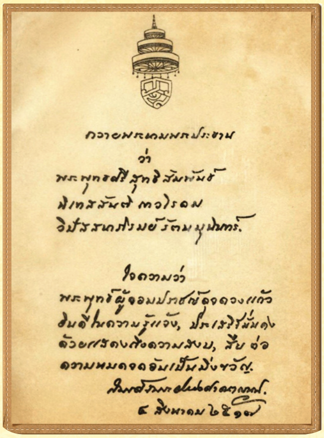
พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์ (พระประธานภายในพระอุโบสถ)

พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์
พระประธานที่หล่อขึ้นใหม่ (องค์ล่าง)
ประดิษฐานคู่กับพระพุทธนราสภะทศพล
ภายในพระอุโบสถหลังใหม่

พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์

ถวายพระนามพระประธาน

ว่า

พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์
นิเทสสันติ ถาวโรดม
วิปัสสนาภิรมย์รัตนมุนินทร์.

ใจความว่า

พระพุทธ์ผู้จอมปราชญ์ดังดวงแก้ว
สมดีในความรู้แจ้ง, ประเสริฐมั่นคง
ด้วยแสดงสันติความสงบ, สืบต่อ
ความหมดจดอันเป็นมิ่งขวัญ.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ.
๕ สิงหาคม ๒๕๑๗

ท่านเจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดราชบพิธฯ
โปรดเมตตาขนานพระนามพระประธานที่หล่อขึ้นใหม่ว่า พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์ฯ

เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะ หน้าตักกว้าง ๒ ศอกคืบ ศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์แบบประยุกต์ ปางสมาธิ ห่มจีวรริ้วทาบผ้าสังฆาฏิ ขัดเงา แล้วลงรักปิดทอง ปัจจุบัน ประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถชั้น ๓ เป็นพระประธานคู่กับ “พระพุทธนราสภะทศพล” พระประธานจากพระอุโบสถหลังเดิม โดยตั้งประดิษฐานเป็นองค์ล่างในจำนวนพระประธานทั้งสองที่ประดิษฐานลดหลั่นกันลงมา

พระประธานองค์นี้ ได้รับพระเมตตาจาก สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (วาสนมหาเถระ) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ได้เสด็จเป็นองค์ประธานเททองหล่อ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๔.๑๒ น. และทรงถวายพระนามว่า "พระพุทธศรีสุทธิสัมพันธ์" เพื่อประดิษฐานเป็นพระประธานประจำพระอุโบสถหลังใหม่

พระพุทธรูปสำคัญอื่นๆ จากพระอุโบสถหลังเดิม

พระปฏิมาจากพระอุโบสถหลังเดิม

พระพุทธรูปที่ประดิษฐานลดหลั่นกันลงมาในพระอุโบสถหลังเดิม มี "พระพุทธนราสภะทศพล" ประดิษฐานอยู่บนสุด ซึ่งอัญเชิญไปประดิษฐานเป็นพระประธานบนพระอุโบสถชั้น ๓ แล้ว ที่เหลืออีก ๘ องค์ คือ มีพระอัครสาวกยืนซ้ายขวา ๒ องค์ พระอัครสาวกนั่งซ้ายขวา ๔ องค์ และพระพุทธรูปอีก ๒ องค์ ปัจจุบันอัญเชิญไปประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถชั้น ๒

หลวงพ่อหินศักดิ์สิทธิ์

หลวงพ่อหินศักดิ์สิทธิ์ ประดิษฐานคู่กับหลวงพ่อพวงมาลัย

หลวงพ่อหินศักดิ์สิทธิ์

เป็นพระพุทธรูปศิลา แกะสลักจากหิน ปรากฏคู่กับวัดนานมาแล้ว ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างแต่สมัยใด" แต่เดิมตั้งอยู่ภายนอกพระอุโบสถหลังเก่า

หลวงพ่อหิน เป็นที่เคารพของคนจีนในย่านนี้และโด่งดังในอดีตมาก เคยถูกโจรกรรมไป ๓ ครั้ง แต่ก็มีเหตุอัศจรรย์ให้ได้นำกลับมาทุกครั้งไป ผู้โจรกรรมไปไม่สามารถนำส่งต่อไปขายได้ จนทางวัดต้องตั้งประดิษฐานไว้อย่างดี เพื่อมิให้ถูกโจรกรรมอีก

แต่เดิมนั้น ผู้ที่มาสักการะและกราบขอพร จะเป็นคนจีนเก่าแก่ในย่านวัดเกาะและสำเพ็งเป็นส่วนใหญ่ ปรากฏว่า ผู้ที่มาขอพรได้รับสิ่งที่ขอสมปรารถนา เป็นที่โด่งดังของคนในย่านนี้ในสมัยก่อนมาก ผู้ที่ได้สมปรารถนาก็จะนำประทัดมาจุดถวายด้วย ดังนั้น ทุกวันนี้ เมื่อเข้ามาอาจจะได้ยินเสียงประทัดที่มีผู้มาจุดเป็นการถวายอยู่เนืองๆ

ปัจจุบัน "หลวงพ่อหิน" ตั้งประดิษฐานอยู่ในมณฑลหอระฆังด้านซ้ายมือภายในเขตกำแพงแก้วของพระอุโบสถด้านหน้า เปิดให้พุทธศาสนิกชนได้มากราบไหว้ขอพรทุกวัน

หลวงพ่อพวงมาลัย

หลวงพ่อพวงมาลัย
ประดิษฐานคู่กับ
หลวงพ่อหินศักดิ์สิทธิ์

หลวงพ่อพวงมาลัย

หลวงพ่อพวงมาลัย เป็นพระพุทธรูป ปางห้ามญาติ ปรากฏคู่กับวัดเป็นเวลานาน

หลวงพ่อพวงมาลัย เป็นที่เคารพของคนจีนในย่านนี้คู่กับหลวงพ่อหินมานานแล้ว เหตุที่มีการเรียกขานพระพุทธรูปองค์นี้ว่า หลวงพ่อพวงมาลัย เพราะแต่เดิมนั้นผู้ที่มาสักการะและกราบขอพร จะเป็นคนจีนเก่าแก่ในย่านวัดเกาะและสำเพ็งเป็นส่วนใหญ่ ปรากฏว่า ผู้ที่มาขอพรได้รับสิ่งที่ขอสมปรารถนา จะนำพวงมาลัยพวงใหญ่มาถวายท่าน

ปัจจุบัน "หลวงพ่อพวงมาลัย" ตั้งประดิษฐานให้คนมากราบไหว้ขอพรคู่กับ "หลวงพ่อหิน" ตั้งประดิษฐานอยู่ในมณฑลหอระฆังด้านซ้ายมือภายในเขตกำแพงแก้วของพระอุโบสถด้านหน้า เปิดให้พุทธศาสนิกชนได้มากราบไหว้ขอพรทุกวัน

อัฏฐังคสุวรรณมหาปรางค์ พระปรางค์เก่าแก่ของวัดสัมพันธวงศ์

อัฏฐังคสุวรรณมหาปรางค์
พระปรางค์เก่าแก่ของวัดสัมพันธวงศ์

คำจารึกที่ฐานพระปรางค์
สร้างตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔

วัดสัมพันธวงศ์ ได้ค้นพบพระปรางค์เก่าองค์หนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตวัดสัมพันธวงศ์นั้น โดยตั้งอยู่บริเวณหลังกุฏิแม่ชี ด้านติดกับโรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์ พระปรางค์องค์นี้เป็นพระปรางค์เก่า มีขนาดไม่ใหญ่นัก การพบครั้งแรก ไม่ใคร่เป็นที่สนใจมากนัก เพราะอยู่ในบริเวณเขตบ้านเช่าของวัด มีรั้วกั้นและมีเศษใบโพธิ์รวมทั้งดินทับถมอยู่สูงพอสมควร มองเห็นได้เพียงปลายยอดเล็กน้อยเท่านั้น จึงทำให้เข้าใจกันครั้งแรกว่า เป็นเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุของบุคคลที่สำคัญในอดีตที่เกี่ยวข้องกับวัดเท่านั้น

ต่อมา วัดสัมพันธวงศ์ได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ดินบริเวณด้านหลังวัด (หน้าวัดเดิม) ที่ติดกับที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ถนนวานิช ๑ (ถนนสำเพ็ง) มีพระปรางค์เก่า ๑ องค์ ที่มีต้นโพธิ์บดบังอยู่ เมื่อมีการตักดินบริเวณโดยรอบออก ที่บริเวณฐานพระปรางค์ด้านทิศตะวันออกปรากฏเป็นป้ายปูนเล็กๆ ติดอยู่ในแนวนอน มีขนาดประมาณหนึ่งฝ่ามือ มีจารึกอักษรอยู่ ทราบว่า สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๙๖ (สมัยรัชกาลที่ ๔)

คำจารึกการสร้างพระปรางค์ (ถอดตามอักษรที่จารึก) ปรากฏดังนี้ คือ **“ศุภมัศดุพุทธศักราชล่วงแล้ว ๒๓๙๖ ปีฉลู เบญจศก เดือนสี่ แรมสองค่ำ ข้าพเจ้ามวลศรัทธาสร้างพระปรางไว้ในพระสาศนาที่ ณ วัดสำพันธวงษ์ ครั้นถึง ณ วันเดือนเจ็ด แรมสิบสามค่ำ พุทธศักราช ๒๓๙๗ ปีขาน ฉศก ฉลองแล้วเสรจ์ คิดเงินค่าจ้างทั้งการฉลองนั้นประมวนเข้าด้วยกันเปนเงินแปดชั่งเศศ กุศลอันนี้แผ่ไปให้บิดามานดาญาติพี่น้องบุตรข้าพเจ้า เทวดาซึ่งรักษาพระสาศนา ทังเจ้ากำมนายเวรจงมารับส่วนกุศลนี้ทุกคนๆ แล้วขอให้ข้าพเจ้าสำเรทธิความปราถนาสวรรค์นิพาน ปัจจัยโยโหตุ ฃะ”**

วัดสัมพันธวงศ์ได้จัดให้มีพิธีฉลองพระปรางค์ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘ โดยในงานดังกล่าว พระเดชพระคุณ พระพรหมเมธี (จำนงค์ ธมฺมจารี) ได้กราบนิมนต์ ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ถาวรมหาเถร) เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เพื่อเป็นประธานประกอบพิธีในครั้งนี้ พิธีเริ่มตั้งแต่เวลา ๐๙.๔๘ น. เป็นต้นไป มีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ในภาคบ่ายมีพิธีบวงสรวงพระปรางค์ เมื่อเสร็จพิธีได้จัดให้มีมหรสพ เป็นการละเล่นเพลงอีแซว เพลงฉ่อย มโหรี สมโภช ให้เหมือนกับสมัยอดีตกาล

ลำดับเจ้าอาวาส

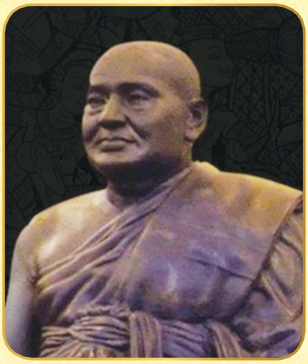
ลำดับเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ แต่เดิมไม่ปรากฏว่าใครเป็นเจ้าอาวาสมาแล้วกี่รูป แต่ที่นับได้หลังจากที่สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ กรมหลวงพิทักษ์มนตรี ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามแล้ว มีเจ้าอาวาสตามลำดับดังนี้

๑. พระอธิการไพฑูรย์

๒. พระอธิการบุญมา

๓. พระครูศรีธรรมาลังการ

๔. พระธรรมติโลกาจารย์ (อู่ ป.ธ.๙)

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อู่) อดีตเจ้าอาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม

ในรัชกาลที่ ๓ พระธรรมติโลกาจารย์ (อู่ ป.ธ.๙) เดิมเป็นพระราชาคณะที่พระราชกระวี อยู่วัดเกาะ

ถึง พ.ศ. ๒๓๗๔ ทรงตั้งเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ที่พระธรรมติโลกาจารย์ ตามสำเนาทรงตั้งดังนี้ " ให้เลื่อนพระราชกระวี เป็นพระธรรมติโลกาจารย์ ญาณวิสารทนายก ติปิฎกธรา บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดเกาะวรวิหาร พระอารามหลวง ทรงตั้งวันพฤหัสบดี ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีเถาะ พ.ศ. ๒๓๗๔"

ในระหว่างที่เป็นเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ได้ทำการสอนพระปริยัติธรรม เป็นพระอุปัชฌายาจารย์ โดยนัยว่า ท่านเป็นผู้ฉลาดในพระปริยัติธรรมเป็นเปรียญ ๙ ประโยค

ตามหนังสือที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมติอมรพันธ์และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ไว้ว่า "ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระวิหารหลวงวัดสุทัศน์ซึ่งค้างมาแต่รัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ จนสำเร็จ แล้วโปรดให้สร้างพระอุโบสถการเปรียญแล้วเสร็จ พระราชทานนามว่า วัดสุทัศนเทพวราราม แล้วทรงพระกรุณาโปรดให้อาราธนาพระธรรมติโลกาจารย์ (อู่) วัดเกาะแก้ว ไปครองวัดสุทัศน์" เป็นอันสิ้นสุดแห่งการเป็นเจ้าอาวาสของท่านแต่เพียงเท่านี้

๕. พระครูปาน

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้พระธรรมติโลกาจารย์ไปครองวัดสุทัศน์ ใน พ.ศ. ๒๒๗๗ แล้ว พระครูปานจึงได้เป็นเจ้าอาวาสองค์ต่อมา

๖. พระเนกขัมมมุนี (คง)

ในกาลต่อมา เมื่อพระครูปานมรณภาพลง พระครูไกรสรวิลาส หรือพระเนกขัมมมุนี (คง) จากวัดสุทัศน์มาเป็นเจ้าอาวาสวัดเกาะต่อมา

พระเนกขัมมมุนี (คง) ท่านมีชาติภูมิอยู่บ้านดอนตะแบก จังหวัดปราจีนบุรี เกิดปีมะแม ตรีศก จุลศักราช ๑๑๗๒ พ.ศ. ๒๓๕๔ อุปสมบทที่วัดเกาะแก้วลังการาม มีพระธรรมติโลกาจารย์เป็นพระอุปัชฌายะ ได้สอบบาลีที่วัดพระเชตุพน เป็นเปรียญ ๔ ประโยค

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๘ พระครูไกรสรวิลาศมีความพอใจในการปฏิบัติธรรมวินัยฝ่ายคณะธรรมยุต จึงทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำญัตติกรรมเป็นพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย พร้อมด้วยสหธรรมิกที่ร่วมใจใคร่จะปฏิบัติตามรวม ๑๒ รูป มีพระบรมราชโองการโปรดให้พระอมราภิรักขิต (เกิด) วัดบรมนิวาส เป็นผู้จัดการ โดยทำญัตติกรรมที่วัดบรมนิวาส มีพระกัสสโป (พระราชาคณะรามัญนิกาย) เป็นพระอุปัชฌายะ พระอมราภิรักขิต (เกิด) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระมหาบุญ ๓ ประโยค วัดบรมนิวาส เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่อญัตติกรรมเป็นธรรมยุตเรียบร้อยแล้ว ท่านและคณะกลับมาอยู่ที่วัดสัมพันธวงศ์ตามปกติ ส่วนพระภิกษุที่ไม่ยินดีจะกระทำญัตติกรรมร่วมกับท่าน ต่างพากันแยกย้ายไปอยู่วัดปทุมคงคาบ้าง ไปอยู่วัดสามจีน (วัดไตรมิตรวิทยาราม) บ้าง ลาสิกขาเสียงบ้าง คงเหลือแต่คณะของทาน

ภิกษุสามเณรวัดเกาะแก้วลังการาม จึงเป็นพระในสังกัดธรรมยุติกนิกาย สืบมาแต่ครั้งกระนั้น แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า โรคาพาธเบียดเบียนท่านมาก จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตลาสิกขา เมื่อลาสิกขานั้น ท่านอายุได้ ๕๙ ปี พ.ศ. ๒๔๑๒ นับแต่ญัตติกรรมเป็นธรรมยุตได้ ๑๕ ปี

๗. พระครูธรรมาภินันท์ (อินทร์)

พระครูธรรมาภินันท์ (อินทร์) ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสองค์ต่อมา ท่านเกิดปีวอก พ.ศ. ๒๓๗๘ ที่บ้านตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้อุปสมบทเมื่อปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๙๘ ที่วัดสัมพันธวงศ์ ก่อนที่พระเนกขัมมมุนีไปทำญัตติกรรมเป็นธรรมยุตได้ ๓ วัน เมื่อพระเนกขัมมมุนี (คง) ไปญัตติกรรมที่วัดบรมนิวาส ท่านก็ร่วมไปด้วยรูปหนึ่ง

มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๖ อายุได้ ๔๘ ปี พรรษา ๒๘ เป็นเจ้าอาวาสครองวัดได้ ๑๕ ปี

๘. พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล)

พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล)

พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) ชาติกาลเกิดวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ มีมะแม พ.ศ. ๒๓๙๐ เป็นบุตรคนแรกของนายถี นางล้อม มีน้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน ๗ คน เป็นชาย ๓ หญิง ๔ เกิดที่ตำบลบ้านกระเทียม อำเภอบางพลีใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

ได้อุปสมบทที่วัดสัมพันธวงศ์ เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๖ ปีเถาะ ตรงกับวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ พระอมราภิรักขิต (เกิด) วัดบรมนิวาส เป็นพระอุปัชฌาย์ พระเนกขัมมมุนี (คง) และพระครูธรรมาภินันท์ (อินทร์) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๙

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระครูสัญญาบัตร ซึ่งคัดจากจดหมายเหตุราชกิจจารายวันความว่า “ทรงประเคนผ้าไตรสลับแพรและสัญญาบัตรที่ พระครูธรรมาภินันท์ คงอยู่วัดเดิม นิตยภัตพระราชทานตาลิปัตรพุดตาล บริขารเครื่องยศพร้อม ๑ ต่อมาในวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาพระราชทานสมณศักดิ์ ให้พระครูธรรมภินันท์ (แจ้ง) เป็นพระราชาคระ มีพระราชทินนามว่า “พระพินิตวินัย” พระราชทานนิตยภัตเดือนละ ๓ ตำลึง

พ.ศ. ๒๔๕๘ พระพินิตวินัย เจ้าอาวาส อายุได้ ๗๐ ปี ชราภาพมากแล้ว ได้ทูลขอผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิญาณวโรรส ทรงโปรดให้พระมหาแจ่ม เปรียญ ๕ ประโยค วัดเทพศิรินทราวาสมาเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระมหาแจ่มมาอยู่วัดสัมพันธวงศ์ได้พรรษาเดียว ก็ทูลลากลับวัดเทพศิรินทราวาส ภายหลังก็ได้ลาสิกขา

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ท่านได้ทูลขอผู้ช่วยเจ้าอาวาสอีก ครั้งนี้ทรงพระกรุณาโปรดให้ พระครูพุทธมนต์ปรีชา (เทศ นิทฺเทสโก) วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งขณะนั้นยังโปรดให้ไปเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสอยู่ ย้ายกลับวัดบวรนิเวศวิหารก่อน แล้วจึงโปรดให้ย้ายมาเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ต่อไป

พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๖๐ อายุได้ ๗๑ ปี พรรษา ๕๐ เป็นเจ้าอาวาสอยู่ ๓๓ ปี

๙. พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสโก)

พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสโก) สกุล วิทยานุกรณ์ ชาติกาล ณ วันเสาร์ เดือน ๗ ขึ้น ๑๑ ปีจอ วันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๙ บิดา หมื่น ศิรินรา (อ่อง) มารดานางศิรินรา (กรอง) เกิดที่ตำบลปากน้ำประแสร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

พระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์
(เทศ นิทฺเทสกเถร)

อุปสมบท ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๔๙ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ครั้งดำรงพระอิศริยยศ เป็นกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส ทรงเป็นพระอุปัชฌายะ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ครั้งดำรงพระอิศริยยศ เป็นพระญาณวราภรณ์ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ. ๒๔๔๓ อายุได้ ๑๕ ปี ได้ถวายตัวเป็นศิษย์พระสุคุณคณาภรณ์ (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๕ สอบประโยค ๑ ที่โรงเรียนสายสวลีภิรมย์ (โรงเลี้ยงเด็ก) ได้มีโอกาสเฝ้ารับใช้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสบ่อยครั้ง พระญาณวราภรณ์จึงโปรดให้ย้ายสำนักไปอยู่เป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้น

โอกาสนี้ได้เดินทางไปเรียนหนังสือมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัดสุทัศนเทพวนาราม เรียนชั้น ๑-๔ พ.ศ. ๒๔๔๗ สอบประโยค ๒ (มัธยม) ได้ เมื่อจบการศึกษาในขณะนั้นแล้ว สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดให้เข้าฝึกหัดงานในหน้าที่เลขานุการในพระองค์ ผู้ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล ระหว่างนี้ได้เตรียมตัวไปศึกษาวิชากฎหมายด้วย

เมื่ออายุได้ ๒๐ ปี ป่วยเป็นไข้หวัดมีอาการป่วยหนักมาก เมื่อหายดีแล้วไม่ไว้ใจในชีวิตจึงตัดสินใจจะอุปสมบทก่อน จะอยู่อย่างมาก ๓ พรรษา แล้วก็จะลาสิกขาออกไปศึกษาวิชากฎหมายตามที่คิดไว้

พ.ศ. ๒๔๔๙ อายุ ๒๑ ปี อุปสมบทเป็นพระภิกษุโดยอุปถัมภ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ และทรงอุปการะตลอดมา การศึกษาพระธรรมวินัย ได้ศึกษาพระธรรมวินัยในสำนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ บ้าง ในสำนักพระญาณวราภรณ์ ซึ่งเป็นอาจารย์บ้าง เกิดศรัทธาเลื่อมใสในธรรมปฏิบัติยิ่ง จึงเปลี่ยนความคิดที่จะเจริญทางโลกมาบำเพ็ญในทางธรรม ได้เป็นเลขาในพระองค์พระมหาสมณเจ้าฯ ตลอดมาจนถึงคราวที่ย้ายไปเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์

เมื่อเป็นเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ได้สร้างความเจริญให้แก่ทางวัดเป็นอเนกประการ ปรับปรุงเสนาสนะใหม่หมดทั้งพระอาราม สร้างถาวรวัตถุต่างๆ ไว้เป็นอันมากทั้งในวัด และต่างจังหวัด ได้เป็นผู้สร้างวัดธรรมยุตในจังหวัดระยองถึง ๑๐ วัด ได้ปรับปรุงที่ธรณีสงฆ์ของวัดให้จัดเป็นสถานที่มีราคาสร้างเป็นอาคารพาณิชย์

จนทำให้วัดมีฐานะมั่นคงทางทรัพย์สิน เป็นทุนทรัพย์มากพอสมควร ได้ดำเนินการขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตรื้อพระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ และสร้างพระอุโบสถวิหารการเปรียญขึ้นใหม่ ๓ ชั้น แต่เป็นที่น่าเสียดายที่พระอุโบสถที่ท่านได้สร้างไว้ยังไม่ทันเสร็จ ท่านก็มรณภาพเสียก่อนเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ รวมอายุได้ ๘๑ ปี พรรษา ๖๑ เป็นเจ้าอาวาสครองวัดอยู่ ๕๑ ปีเศษ

๑๐. พระเทพปัญญามุนี (เฉย ยโส ป.ธ.๗)

พระเดชพระคุณ พระเทพปัญญามุนี (เฉย ยโส)

พระเทพปัญญามุนี (เฉย ยโส ป.ธ.๗) สกุล ธรรมพันธ์ ชาติกาล ณ วันศุกร์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีมะแม วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๘ บิดา นายสนธิ์ มารดา นางขาว ธรรมพันธ์ เกิดที่ตำบลในเมือง อำเภอยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันเป็นอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร)

อุปสมบทเมื่ออายุ ๒๔ ปี ที่วัดสร่างโศก อำเภอยโสธร เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๑ โดยมีพระครูจิตตวิโสธนาจารย์ (ทองพูน โสภโณ) เป็นพระอุปัชฌาย์ พระมหาพุฒ ฐิตปญฺโญ เปรียญโท เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ต่อมาเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๔๖๖ ได้ย้ายมาอยู่ที่วัดสัมพันธวงศ์ ขณะที่พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร ยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูวิบูลศีลขันธ์ อยู่จำพรรษาที่วัดนี้ตลอดมาจนถึงวันมรณภาพ

ในขณะที่เป็นพระลูกวัดท่านได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ปรับปรุงแผนการศึกษาทั้งแผนกบาลีและนักธรรม และต่อมาเป็นกรรมการสงฆ์ของวัด จนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๐ เช่นเดียวกัน ท่านได้รับภาระหน้าที่การงานต่างๆ สืบต่อจากอดีตเจ้าอาวาสองค์ก่อนตลอดมา

ลุถึง วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๔ เวลา ๒๑.๑๐ น. ท่านก็มรณภาพด้วยอาการอันสงบ ที่วัดสัมพันธวงศ์ รวมอายุได้ ๗๗ ปี พรรษา ๕๓ เป็นเจ้าอาวาสอยู่ ๔ ปีเศษ

๑๑. เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (มานิต ถาวโร ป.ธ.๙)

เหตุการณ์สำคัญ

ด้วยความที่วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ จึงมีเหตุการณ์สำคัญต่างๆ มากมาย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ รัฐบาล และบุคคลต่างๆ จนมิอาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด จึงขอนำมาบันทึกไว้เฉพาะส่วนที่สำคัญ ดังนี้

สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี องค์ปฐมบูรณะปฏิสังขรณ์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ เมื่อได้สร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี สถาปนาราชจักรีวงศ์แล้ว มีพระราชประสงค์จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพร จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดต่างๆ ขึ้นใหม่หลายวัด

รัตนโกสินทร์ศก ๑๕ ตรงกับปีมะโรง อัฏฐศก จ.ศ. ๑๑๕๘ พ.ศ. ๒๓๓๙ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี (สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ) พระนามเดิมจุ้ย ต้นราชสกุล มนตรีกุล ผู้เป็นพระโอรสองค์ที่ ๕ ในสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากรมพระศรีสุดารักษ์ (แก้ว) ไปบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะใหม่หมดทั้งอาราม ทรงสร้างพระอุโบสถ พระวิหาร พระวิหารคต หอระฆังด้วยก่ออิฐถือปูน กุฏิสร้างด้วยไม้มุงกระเบื้อง ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์อยู่กี่ปีไม่มีหลักฐานปรากฏ

เมื่อบูรณะปฏิสังขรณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาวัดเกาะที่บูรณะปฏิสังขรณ์แล้วนั้น ขึ้นเป็นพระอารามหลวง พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดเกาะแก้วลังการาม” มีการเฉลิมฉลองสมโภชพระอาราม เป็นงานมหกรรมใหญ่โต มีมหรสพคือ ละครเรื่องอิเหนา ประชัน ๒ โรง สมกับที่ท่านผู้เป็นแม่กองงานบูรณะปฏิสังขรณ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชานาฏศาสตร์และจินตกวี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
พระราชทานเปลี่ยนนามวัดใหม่ว่า "วัดสัมพันธวงศาราม"

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะทรงศีล

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะแก้วลังการามอีกครั้ง เสร็จแล้วทรงพระราชดำริว่า "วัดเกาะแก้วลังการาม" เป็นวัดที่สมเด็จพระสัมพันธวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ผู้ทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ ในสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์ พระบรมราชชนนีของพระองค์ ได้เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นผู้แรกสถาปนาวัดนี้ให้งดงาม มีเกียรติประวัติ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุผล และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแห่งเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเปลี่ยนนามวัดใหม่ว่า "วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร" ซึ่งจักให้เกิดปีติปราโมทย์แก่ผู้สืบสกุล ในเมื่อได้ทราบว่าบรรพบุรุษบุพพการีของตนได้สร้างกุศลไว้ เป็นเหตุชักจูงศรัทธาปสาทะ ให้เกิดแก่พระประยูรญาติ และนำให้บำเพ็ญบุญกุศลในวัดนี้ตามกำลัง

การเปลี่ยนวัดสัมพันธวงศ์ เป็นวัดธรรมยุติกนิกาย

ตราสัญลักษณ์คณะธรรมยุตในยุคก่อน

การเปลี่ยนแปลงวัดสัมพันธวงศ์ เป็นวัดในสังกัดธรรมยุติกนิกายนั้น เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๓๙๘ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งเป็นสมัยที่ยุคพระครูไกรสรวิลาส (คง) (ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะมีราชทินนามว่า “พระเนกขัมมมุนี” เป็นเจ้าอาวาส

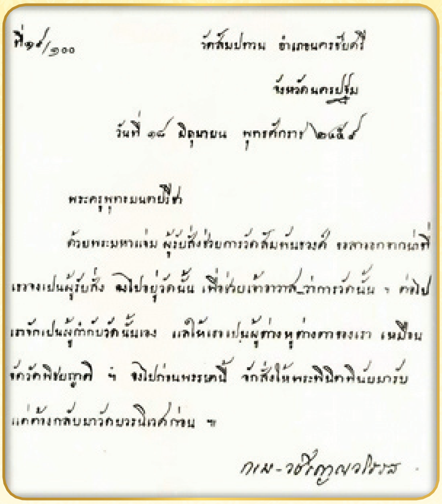
พระครูไกรสรวิลาส (คง) เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์องค์ที่ ๖ เกิดความพอใจในการปฏิบัติธรรมวินัยฝ่ายธรรมยุติ จึงทูลขอพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำญัตติกรรมเป็นพระภิกษุฝ่ายธรรมยุติกนิกาย พร้อมด้วยสหธรรมิกที่ร่วมใจใคร่จะปฏิบัติตาม รวม ๑๒ รูป มีพระบรมราชโองการโปรดให้พระอมราภิรักขิต (เกิด) วัดบรมนิวาส เป็นผู้จัดการ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๙๘

การทำญัตติกรรมครั้งนี้ ไปทำที่วัดบรมนิวาส มี พระกัสสโป พระราชาคณะรามัญนิกาย เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอมราภิรักขิต (เกิด) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระมหาบุญ เปรียญ ๓ ประโยค วัดบรมนิวาสเป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อญัตติกรรมเป็นธรรมยุตเรียบร้อยแล้ว ท่านกลับมาอยู่วัดสัมพันธวงศ์ตามปกติ ส่วนภิกษุที่ไม่ยินดีที่จะทำการญัตติกรรมร่วมกับท่าน ต่างพากันแยกย้ายไปอยู่วัดปทุมคงคาบ้าง

วัดสามจีนบ้าง ลาสิกขาเสียบ้าง คงเหลืออยู่แต่ที่คณะของท่าน ภิกษุ-สามเณรวัดสัมพันธวงศ์ หรือวัดเกาะ จึงเป็นพระเณรในสังกัด ธรรมยุติกนิกายสืบมาแต่ครั้งนั้น

พระครูไกรสรวิลาส (คง) เป็นผู้มีศีลาจารวัตรสงบเรียบร้อย เคร่งครัดปฏิบัติธรรมวินัย เป็นเหตุนำความเลื่อมใสแก่ผู้ได้พบเห็น ในส่วนการบำเพ็ญปรมัตถประโยชน์ตามสติกำลังความสามารถเท่าที่ท่านจะทำได้ เพราะอัธยาศัยส่วนตัวเป็นพระสมถะมักน้อย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์พระครูไกสรวิลาส (คง) ขึ้นเป็นพระราชาคณะมีราชทินนามว่า "พระเนกขัมมมุนี" เป็นที่น่าเสียดายว่าการประพฤติพรหมจรรย์ของท่านไปไม่ได้ตลอด เพราะท่านมาปรารภถึงโรคาพาธ ซึ่งมาเบียดเบียนทำร่างกายของท่านให้ทุพพลภาพ ไม่สะดวกในการจะดำรงพรหมจรรย์ให้ยั่งยืนต่อไปได้ จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตลาสิกขา เมื่ออายุได้ ๕๙ ปี (ปีมะเส็ง เอกศก จุลศักราช ๑๒๑๓ พุทธศักราช ๒๔๑๒) นับแต่ญัตติเป็นธรรมยุตมาได้ ๑๕ ปี

พระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสกเถร) ย้ายมาอยู่วัดสัมพันธวงศ์

ที่ ๑๘/๒๐๐

วัดสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี
จังหวัดนครปฐม

วันที่ ๑๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๕๘

พระครูพุทธมนตปรีชา

ด้วยพระมหาแจ่ม ผู้รับสั่งช่วยการวัดสัมพันธวงศ์ [illegible] เธอจะเปนผู้รับสั่ง ฉะไปอยู่วัดนั้น เพื่อช่วยเจ้าอาวาส [illegible] การวัดนั้น ๆ ต่อไป เธอจักเปนผู้กำกับวัดนั้นเอง แลให้เธอเปนผู้ต่างหูต่างตาของเรา เหมือนที่วัดพิชัยญาติ ฯ จงไปก่อนพรรษานี้ จักสั่งให้พระพิศิษฐศีลยมารับ แต่ตั้งกลับมาวัดบวรนิเวศก่อน ฯ

กรม-วชิรญาณวโรรส

พระมหาสมณลิขิต สั่งให้พระครูพุทธมนต์ปรีชา (เทศ) มาอยู่วัดสัมพันธวงศ์

พ.ศ. ๒๔๕๘ พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) อดีตเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ รูปที่ ๘ อายุได้ ๗๐ โดยปี นับว่าชราภาพมากแล้ว ได้ทูลขอผู้ช่วยเจ้าอาวาสต่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้ทรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ธรรมยุต ในขณะนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดให้พระมหาแจ่ม เปรียญ ๕ ประโยค วัดเทพศิรินทราวาส มาเป็นผู้ช่วย พระมหาแจ่มมาอยู่วัดสัมพันธวงศ์ได้พรรษาเดียว ก็ทูลลาต่อสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ขอกลับไปอยู่วัดเทพศิรินทราวาส แล้วต่อมาปรากฏว่าลาสิกขาในศกนั้น

พ.ศ. ๒๔๕๙ พระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) ได้ทูลขอพระผู้ช่วยเจ้าอาวาสอีก ครั้งนี้ ทรงพระกรุณาโปรดให้ "พระครูพุทธมนต์ปรีชา นิทฺเทสโก เทศ" (พระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งขณะนั้นพระองค์ท่านโปรดให้ไปเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชาธิวาสอยู่ ย้ายกลับมาวัดบวรนิเวศก่อน แล้วจึงโปรดให้ย้ายมาเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ต่อไป (ตามความละเอียดในพระมหาสมณลิขิต ที่ ๑๙/๑๐๐ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๕๙)

การย้ายมาอยู่วัดสัมพันธวงศ์ของพระเดชพระคุณท่านฯ ถือเป็นยุคเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้วัดเจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วัดสัมพันธวงศ์ อัญเชิญพระปรมาภิไธยย่อ "ภ.ป.ร." ประดิษฐานที่หน้าบันพระอุโบสถหลังใหม่

พระปรมาภิไธยย่อ "ภ.ป.ร." หน้าบันพระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์

สืบเนื่องจาก พระอุโบสถของเดิม ก่ออิฐถือปูน ๕ ห้อง ร่วมในกว้าง ๗ เมตร ๑๘ เซนติเมตร ยาว ๑๓ เมตร เศษ มีระเบียงรอบนอก ผนังกว้าง ๒ เมตรเศษ หลังคาลดหลั่นเป็น ๔ ชั้น มุงด้วยกระเบื้องดินเผา ทรวดทรงทางแขกปนจีน ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หน้าบันประกอบด้วยลายกระเบื้องเคลือบสี ผนังด้านในพื้นล่างเดิมก่ออิฐถือปูน มาในสมัยพระพินิตวินัย (แจ้ง ปิยสีโล) อดีตเจ้าอาวาสองค์ที่ ๘ ได้ทำการซ่อมแซมและนำเอากระเบื้องลายสีแบบของจีน ก่อขึ้นจากพื้นสูงประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ส่วนผนังภายในช่องหน้าต่าง ได้ทำการให้ช่างเขียนภาพเรื่องปฐมสมโพธิ์ด้วยสีน้ำมันในยุคนั้นอยู่ในรัชกาลที่ ๖ อายุของพระอุโบสถเดิมสร้างมาเป็นเวลานาน ชำรุดทรุดโทรมอยู่ทุกขณะ เจ้าอาวาสแต่ละยุคก็ได้ซ่อมแซมบูรณะเป็นเสมอมา

แต่ก็ยากลำบากแก่ทางวัดเป็นอย่างยิ่งที่จะรักษาสภาพของโครงสร้าง ภาพเขียนต่างๆ ก็ชำรุดผุร่วงมากยิ่งขึ้น เพราะพื้นพระอุโบสถเดิมต่ำ เวลาฝนตก น้ำท่วมพื้นภายในภายนอก อิฐที่ก่อเป็นผนังดูดน้ำขึ้นไป ทำให้ปูนเสื่อมค่าหมดยางเวลาประกอบสังฆกรรมบางครั้งต้องโยกย้ายหยุดทำสังฆกรรมก็มี เหตุเพราะหลังคารั่วคานเพดานก็ผุกร่อน

พระวิหาร เป็นรูปตึกก่ออิฐถือปูน ทรวดทรงลักษณะเดียวกันกับพระอุโบสถเป็นแต่เล็กกว่าผนังไม่มีภาพเขียนใดๆ หน้าบันมีกระเบื้องประดับ หลังคาลดหลั่นเป็น ๓ ชั้น พื้นลาดซีเมนต์ ชำรุดมากเช่นเดียวกันกับพระอุโบสถ ประตูหน้าต่างส่วนใหญ่เปิดใช้การไม่ได้ เพราะความทรุดตัว

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านเจ้าคุณพระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร อดีตเจ้าอาวาส ได้ดำเนินการเสนอเรื่องผ่านเจ้าคณะฝ่ายสงฆ์และรัฐบาลตามลำดับ เพื่อขอพระบรมราชานุญาตรื้อพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ และพร้อมกันนั้นก็ขอสร้างพระอุโบสถวิหารการเปรียญ เป็นอาคารแบบจตุรมุข ทรงไทย ๓ ชั้น เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ทางวัดได้รับพระมหากรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รื้อพระอุโบสถ พระวิหาร พระเจดีย์ และจัดสร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้น จึงได้ทำการรื้อพระวิหาร พระเจดีย์ออกก่อน จัดสร้างพระอุโบสถเฉพาะร่วมในขึ้น เมื่อพระอุโบสถหลังใหม่เสร็จพอใช้ประกอบสังฆกรรมได้ จึงได้ทำการรื้อพระอุโบสถหลังเดิมออก

ในปีต่อมา ในวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๐๖ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานวิสุงคามสีมาสำหรับพระอุโบสถหลังใหม่ กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร แก่วัดสัมพันธวงศ์

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้วัดสัมพันธวงศ์ อัญเชิญพระปรมาภิไธย "ภ.ป.ร." ประดิษฐานที่หน้าบันพระอุโบสถหลังใหม่ ตามหนังสือของราชเลขาธิการ ที่ รล.๐๐๐๒/๓๖๐๙ ลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เสด็จในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ และทรงสดับพระธรรมเทศนา เนื่องในเทศกาลออกพรรษา ประจำปี ๒๕๕๐

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙
ถวายไทยธรรมแด่ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ถาวรมหาเถร)

วันศุกร์ที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๗.๓๐ น. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง จากพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ไปในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ และทรงสดับพระธรรมเทศนา ซึ่งพระพรหมเมธี (จำนงค์ ธมฺมจารี) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่

พระธรรมกิตติเมธี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร ถวายพระธรรมเทศนา เนื่องในโอกาสวันมหาปวารณา (วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑) ณ พระอุโบสถวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร (เป็นการส่วนพระองค์)

สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จนมัสการพระประธานภายในพระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์

สมเด็จพระพี่นางเธอฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จนมัสการพระประธานภายในพระอุโบสถ
และทรงสนทนาธรรมกับท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ถาวรมหาเถร)
เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมบัณฑิต

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ สมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้เสด็จนมัสการพระประธานในพระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์ ถวายพระราชทรัพย์ตั้งเป็นทุนบูรณะพระอุโบสถจำนวนหนึ่ง พร้อมกับเสด็จเยี่ยมประชาชนชาวจีนย่านสำเพ็งและถนนเยาวราช เป็นที่ปลาบปลื้มปีติยินดีเป็นล้นพ้นแก่พสกนิกรชาวจีน และพุทธบริษัทของวัดสัมพันธวงศ์อย่างหาที่สุดมิได้

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จนมัสการพระประธานในพระอุโบสถ

ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ถาวรมหาเถร) ถวายของที่ระลึกแก่
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เมื่อครั้งเสด็จกราบนมัสการพระประธานที่วัดสัมพันธวงศ์

วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๔ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมชาวจีนย่านเยาวราช เสด็จนมัสการถวายสักการะพระประธานพระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์ และให้ชุมชนชาววัดสัมพันธวงศ์ ได้เข้าถวายความจงรักภักดี นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถใหม่

วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ เวลา ๐๘.๓๘ นาฬิกา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์พระอุโบสถหลังใหม่ของวัดสัมพันธวงศ์ โดยมี พลเอก หลวงสถิตยุทธการ นายกสมาคมสัมพันธวงศ์ เป็นผู้กล่าวรายงาน ในพิธีดังกล่าวนี้ ท่านเจ้าพระคุณ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาโณทโย) วัดสระเกศฯ สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ ๑๕ ได้มีพระเมตตาเสด็จมาเป็นองค์ประธานเจริญชัยมงคลคาถา พร้อมด้วย สมเด็จพระราชาคณะและพระราชาคณะ

ประวัติสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (มานิต ถาวโร ป.ธ.๙)

ท่านเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (มานิต ถาวโร ป.ธ.๙) มีนามเดิม กงมา ภายหลัง พระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร พระอุปัชฌายะ และเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เปลี่ยนให้เป็น มานิต

เกิด ณ วันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ตรงกับวันเสาร์ แรม ๑ ค่ำ เดือนยี่ ปีมะเส็ง นพศก จุลศักราช ๑๒๗๙ (ร.ศ. ๑๓๖) ที่บ้านบ่อชะเนง ตำบลหนองแก้ว อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ) โยมบิดาชื่อช่วย โยมมารดาชื่อกา สกุล ก่อบุญ เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้อง ๑๑ คน

พ.ศ. ๒๔๗๒ บรรพชาเป็นสามเณรมหานิกาย ที่วัดบ้านบ่อชะเนง ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านนั้นพร้อมกับเพื่อนรุ่นพี่ชื่อชัย มีเจ้าอาวาสวัดนั้นชื่อยาคูโม้เป็นพระอุปัชฌาย์ หลังจากบวชเป็นสามเณรได้ปีหนึ่ง มีจิตน้อมไปในทางออกปฏิบัติธุดงค์กรรมฐาน หลังจากออกพรรษาแล้ว ออกเดินธุดงค์ติดตามพระธุดงค์กรรมฐานสายพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต พระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม ไปยังหลายพื้นที่ในภาคอีสาน

พ.ศ. ๒๔๗๓ ญัตติเป็นสามเณรธรรมยุตที่ วัดป่าวิเวกธรรม (เมื่อครั้งยังเป็นป่าช้าเหล่างา) ตำบลพระลับ อำเภอเมือง โดยมีอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม เป็นพระอุปัชฌาย์แทนพระครูพิศาลอรัญญเขต เจ้าอาวาสวัดศรีจันทร์ และเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธรรมยุต) ออกพรรษาแล้วเดินธุดงค์ออกปฏิบัติกรรมฐานไปยังจังหวัดชัยภูมิ กับอาจารย์กรรมฐานผู้เป็นหัวหน้าคณะชื่อท่านอุ่นเนื้อ และ พ.ศ. ๒๔๗๔ จำพรรษาที่วัดป่าสาลวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นปีที่เริ่มสร้างวัดนั้น ซึ่งหลวงชาญนิคมฯ ผู้ถวายที่ดินให้สร้างวัด ได้นิมนต์ท่านอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม จากจังหวัดขอนแก่นมาเป็นเจ้าอาวาส และอบรมสั่งสอนประชาชนชาวนครราชสีมาที่นี่ ท่านจึงนิมนต์พระกรรมฐานที่เป็นศิษยานุศิษย์ ให้มาจำพรรษารวมกันที่วัดนั้น จึงติดตามอาจารย์อุ่นเนื้อ มาจำพรรษาอยู่ที่วัดนั้นด้วย

พ.ศ. ๒๔๗๕ ออกพรรษาแล้วเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติโยมที่บ้านบ่อชะเนง จากนั้นตั้งใจจะออกธุดงค์กรรมฐาน ติดตามอาจารย์และเพื่อนสามเณรที่แยกย้ายกันไปหลังจากจำพรรษาที่วัดป่าสาลวันแล้ว ทราบข่าวว่าเพื่อนสามเณร ๒ รูป ที่เข้าป่าออกกรรมฐานล่วงหน้าไปก่อนมรณภาพเพราะไข้ป่า จึงเกิดความคิดว่าเรายังเด็กเกินไปที่จะเข้าป่า ในวัยนี้ควรจะศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมดีกว่า จึงตัดสินใจเดินทางไปยังจังหวัดนครพนม เพื่อแสวงหาสถานที่ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ได้อยู่จำพรรษาที่วัดอรัญญิกาวาส (วัดโพนแก้ว) อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เริ่มเรียนปริยัติธรรมที่นั้นเป็นเวลา ๔ ปี

พ.ศ. ๒๔๗๙ ท่านอาจารย์เกิ่ง อธิมุตฺตโก วัดโพธิชัย ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ได้ฝากท่านและสามเณรอีกรูป ชื่อ สามเณรทองทิพย์ (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นไพบูลย์ ภายหลังได้กลับไปอยู่สกลนคร สุดท้ายได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ ที่ พระเทพสุเมธี เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดศรีโพนเมือง อดีตเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร (ธ) มรณภาพแล้ว) เพื่อมาศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดสัมพันธวงศ์กับพระเดชพระคุณ พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร (เมื่อครั้งยังดำรงสมณศักดิ์ที่ พระรัชชมงคลมุนี) เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ได้รับเมตตาพระเดชพระคุณเจ้าอาวาสฯ ให้ไปอยู่ที่กุฏินิตยเกษม โดยอยู่ในความกำกับดูแลของท่านเจ้าคุณพระเนกขัมมมุนี (เฉย ยโส) (ภายหลังดำรงสมณศักดิ์ที่ พระเทพปัญญามุนี อดีตเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ รูปที่ ๑๐) จากนั้นก็อยู่ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมในสำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ตามที่ได้ตั้งใจไว้

อุปสมบท พ.ศ. ๒๔๘๐ อายุ ๒๐ ปี ณ พระอุโบสถวัดสัมพันธวงศ์ วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยมี ท่านเจ้าคุณพระมหารัชชมังคลาจารย์ (เทศ นิทฺเทสโก) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระรัชชมงคลมุนี เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ เป็นพระอุปัชฌายะ พระครูสุวรรณรังษี (สุวรรณ ชุตินฺธโร) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูปลัด เส็ง ทินฺนวโร เป็นพระอนุสาวนาจารย์ (ภายหลังรับพระราชทานสมณศักดิ์ที่พระเนกขัมมมุนี)

ท่านตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมจนสอบได้ ป.ธ.๙ อันเป็นหลักสูตรขั้นสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ช่วยรับภาระสนองงานท่านเจ้าอาวาสอย่างแข็งขัน อาทิ เช่น เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม เป็นครูใหญ่ประจำสำนักเรียนวัดสัมพันธวงศ์ เป็นผู้อำนวยการศึกษา เป็นกรรมการสงฆ์ เป็นเลขานุการวัด และเลขานุการกรรมการจัดผลประโยชน์วัดสัมพันธวงศ์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ในวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๑๔ และเป็นพระอุปัชฌายะวิสามัญในปีเดียวกันนี้

ในหน้าที่การงานทางคณะสงฆ์ ได้รับการแต่งตั้งเป็น เป็นพระวินัยธรจังหวัด เป็นเลขานุการเจ้าคณะธรรมยุตจังหวัดธนบุรี-นนทบุรี-ปทุมธานี เป็นกรรมการตรวจบาลีสนามหลวง เป็นกรรมการตรวจธรรมสนามหลวง เป็นผู้ช่วยหัวหน้าพระธรรมธรคณะธรรมยุต เป็นรองเจ้าคณะภาค ๘ - ๑๐ (ธรรมยุต) เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑๐ - ๑๑ (ธรรมยุต) เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะภาค ๙ - ๑๐ - ๑๑ (ธรรมยุต) และเป็นเจ้าคณะภาค ๑๑ (ธรรมยุต) (๑๓ กรกฎาคม ๒๕๑๙) เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม รวมทั้งรับหน้าที่ทางคณะสงฆ์อื่นๆ จำนวนมาก ตามที่มหาเถรสมาคมและเจ้าคณะผู้ปกครองมอบหมาย ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์

ด้านสมณศักดิ์ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๔ ได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ “สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ จาตุรงคประธานวิสุต พุทธพจนมธุรธรรมวาที ตรีปิฎกปริยัติโกศล วิมลศีลาจารวัตร พุทธบริษัทปสาทกร ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี สมเด็จพระราชาคณะ”

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน เป็นเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศ์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ (ธรรมยุต) และเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

สำนักงบประมาณ

สำนักงบประมาณเป็นส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่จัดทำงบประมาณแผ่นดินเพื่อเสนอนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี พิจารณาอนุมัติ ก่อนที่รัฐบาลจะนำเสนอรัฐสภา เพื่อพิจารณาอนุมัติให้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อไป สำนักงบประมาณต้องทำหน้าที่จัดสรรงบประมาณของชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และประเทศชาติ โดยจัดสรรออกมาในรูปของงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมของรัฐ เพื่อการพัฒนาประเทศ และกิจการที่จำเป็นทั้งมวล รวมทั้งจะต้องดูแลให้การใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินเป็นไปอย่างประหยัดที่สุดไม่ให้มีการรั่วไหลหรือสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

ประวัติความเป็นมาของสำนักงบประมาณ

เมื่อกรมพระคลังมหาสมบัติได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๔๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ ก็ได้จัดให้มีกรมที่สำคัญกรมหนึ่ง คือ กรมบัญชีกลาง ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ ใน สมัยรัชกาลที่ ๗ ได้มีการแบ่งส่วนราชการของกรมบัญชีกลางใหม่ ให้เหมาะสมกับภารกิจ ที่เพิ่มขึ้น โดยจัดแบ่งออกเป็น ๖ กอง กองหนึ่งในจำนวนนี้ คือ กองงบประมาณ โดยกำหนดงาน ในหน้าที่ไว้ดังนี้ คือ การตรวจจ่ายฎีกาเบิกค่าใช้สอยการจร และเงินพิเศษที่เบิกจ่ายในงบประมาณ รักษางบประมาณ รักษาวิธีการที่เกี่ยวกับงบประมาณ ทำงบประมาณแผ่นดินและรักษาลายเซ็นนาม ครั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงกองงบประมาณ เป็นแผนกงบประมาณสังกัดกองค่าใช้จ่ายและการจร กรมบัญชีกลาง แต่ในปีถัดมารัฐบาล

ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของงานงบประมาณอีก แผนกงบประมาณจึงได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกองเช่นเดิม

กองงบประมาณในครั้งนั้น ได้รับมอบหน้าที่จัดทำงบประมาณแผ่นดินประจำปีโดยตรงแต่ก็ยัง เป็นลักษณะรวบรวมประมาณการรายจ่ายของกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ การพิจารณาและวิเคราะห์คำของบประมาณได้ใช้วิธีการที่ไม่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนมากนัก นอกจากนี้ก็ยังทำหน้าที่ควบคุมการเบิกจ่ายเงินของส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบด้วย ต่อจากนั้นกองงบประมาณก็มีบทบาทเพิ่มขึ้น มีแผนกมากขึ้นกว่าเดิมพร้อมด้วยอัตรากำลังที่สูงขึ้นโดยลำดับจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๙ สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการพร้อมกับแนะนำให้ปรับปรุงบทบาท และสถานภาพของหน่วยงานนี้ ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงได้เลื่อนฐานะเป็นส่วนการงบประมาณ แต่ยังคงสังกัดกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลังเช่นเดิม

จนเมื่อเกิดการปฏิวัติขึ้นในเดือนตุลาคมปีนั้นคณะกรรมการฝ่ายการคลังและงบประมาณของคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่าการงบประมาณนั้น เป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งของรัฐบาลในการที่จะบริหารและพัฒนาประเทศ สมควรยกฐานะหน่วยงานให้สูงกว่าเดิม และควรจัดแยกการจัดทำงบประมาณออกต่างหากจากการจัดเก็บรายได้และการเบิกจ่ายเงิน ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดตั้งสำนักงบประมาณขึ้น โดยมีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี นับแต่วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ เป็นต้นมา

สถานที่ตั้งของสำนักงบประมาณ

อาคารสถานที่ทำงานสำนักงบประมาณใช้ตึกพัฒนาซึ่งเป็นอาคารในบริเวณทำเนียบรัฐบาลเป็นที่ปฏิบัติงาน ต่อมาเมื่อมีการขยายภารกิจและบุคลากร เพิ่มมากขึ้นเป็นเหตุให้สถานที่เดิมคับแคบลง สำนักงบประมาณจึงได้ย้ายสถานที่ทำการมาอยู่ ณ ซอยอารีย์สัมพันธ์ ถนนพระรามที่ ๖ เขตพญาไท กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ จนถึงปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์กลาง ๐๒-๒๖๕-๑๐๐๐ เว็บไซต์ www.bb.go.th

โดยสำนักงบประมาณได้มีโครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานแห่งใหม่ของสำนักงบประมาณ ณ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ซึ่งได้มีพิธีวางศิลาฤกษ์อาคารสำนักงานแห่งใหม่ของสำนักงบประมาณ ในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๘ และพิธีลงเสาเข็มมงคลฤกษ์อาคารสำนักงานแห่งใหม่ของสำนักงบประมาณ ในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

วิสัยทัศน์

สำนักงบประมาณเป็นกลไกในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาลที่ทันสมัยและเชื่อถือได้

พันธกิจ

๑. เสนอแนะและให้คำปรึกษาแนะนำในด้านการงบประมาณแก่รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ

๒. จัดทำงบประมาณรายจ่ายที่สนองต่อนโยบายและเป้าหมายนโยบายของรัฐบาล โดยคำนึงถึงวินัยทางการคลัง และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

๓. บริหารจัดการงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า ให้บรรลุเป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ของงานตามแผนที่กำหนดไว้

๔. ติดตามประเมินผลและรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานจากการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

อำนาจหน้าที่

๑. ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒. เสนอแนะนโยบายและแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐและแนวทางการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมในระดับชาติต่อคณะรัฐมนตรี

๓. ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับการงบประมาณแก่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ

๔. จัดทำงบประมาณรายจ่ายโดยคำนึงถึงวินัยทางการคลังและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

๕. จัดทำร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๖. จัดทำข้อเสนอเพิ่มหรือลดการจัดสรรงบประมาณให้ สอดคล้องกับสถานการณ์และกำลังเงินของแผ่นดินต่อคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี

๗. บริหารจัดการงบประมาณเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า ให้บรรลุเป้าหมายและ ผลสัมฤทธิ์ของงานตามแผนที่กำหนดไว้

๘. ติดตามผล ประเมินผล และรายงานผลความสำเร็จของการดำเนินงานของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจต่อคณะรัฐมนตรี

๙. จัดทำรายงานการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๑๐. เสนอแนะและให้ความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในด้านการงบประมาณและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑๑. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงบประมาณหรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

งบประมาณกับพระพุทธศาสนา

การศาสนาของประเทศไทยมีหลายหน่วยงานร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนตามการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม ครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา และกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม รวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ ๒ แห่ง สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงแม้ว่าคนไทยจะได้รับสิทธิเสรีในการนับถือศาสนาได้ตามความสมัครใจ แต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประมาณร้อยละ ๙๔ ก็เลือกที่จะนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งได้สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานจนกลายเป็นรากฐานของความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี และเป็นเอกลักษณ์ของชาติในปัจจุบัน บทความนี้จึงขอเน้นเฉพาะเจาะจงไปที่งบประมาณที่สนับสนุนศาสนาพุทธเป็นหลัก

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ไม่สังกัดกระทรวงใดๆ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี จัดตั้งเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีพันธกิจในการอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการเผยแพร่หลักธรรมให้กับประชาชนนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้จริง สำหรับอำนาจหน้าที่หลักๆ ก็คือการสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ การทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา สำหรับการจัดสรรงบประมาณปี ๒๕๖๑ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่สำคัญ ได้แก่

๑. เงินนิตยภัติ เป็นเงินที่จัดสรรเป็นค่าภัตตาหารที่ถวายแด่พระภิกษุสามเณรตามสมณศักดิ์ ฐานันดร จำนวน ๔๔,๔๖๗ รูป วงเงินงบประมาณ ๑,๒๒๕,๕๗๒,๔๐๐ บาท

๒. โครงการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ๑๕ ปี จำนวน ๔๐,๕๘๒ รูป โดยจัดสรรในลักษณะเงินอุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา งบประมาณ ๑,๒๔๕,๘๖๕,๘๐๐ บาท

๓. เงินอุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม - บาลี จำนวน ๒๐๕,๐๐๐ รูป สำหรับสำนักศาสนศึกษาและโรงเรียนปริยัติธรรม ๑๐,๕๘๐ แห่ง รวมงบประมาณทั้งสิ้น ๕๓๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท

๔. เงินอุดหนุนการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและการพัฒนาวัด สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการบูรณะหรือสมทบสร้างเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม บูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และวัดที่มีความสำคัญ (ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากร) รวมทั้งอุดหนุนการพัฒนาวัดต่างๆ ทั่วประเทศ งบประมาณทั้งสิ้นจำนวน ๕๕๐,๐๑๕,๙๐๐ บาท

ค่าใช้จ่ายตามแผนบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ ศาสนาเพื่อเป็นสถาบันหลักของสังคม งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ค่าสิ่งก่อสร้างรวม ๒ โครงการ จำนวน ๑๑,๕๐๑,๐๐๐ บาท

สำหรับการขอและการจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้น มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ อาทิ ต้องเป็นวัดตามกฎหมายที่มีชื่อในทะเบียนวัด มีเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างถูกต้อง และมีพระภิกษุ สามเณร อยู่จำพรรษา รวมทั้งต้องปฏิบัติตามธรรมเนียมของทางราชการ เป็นต้น

ข้อมูลเพิ่มเติมสามารถสอบถามได้ที่กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โทร. ๐ ๒๔๔๑ ๗๙๕๗

กระทรวงวัฒนธรรม มี ๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑. กรมการศาสนา มีหน้าที่การดำเนินงานของรัฐด้านศาสนา โดยการทำนุบำรุงส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง (อาทิ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และศาสนาซิกข์) ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาความรู้คู่คุณธรรมส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการสนองงานพระราชพิธี พระราชกุศล รัฐพิธี และศาสนาพิธีต่างๆ

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามพันธกิจที่ตั้งไว้ จึงได้มีโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ รวม ๙ กิจกรรม วงเงินทั้งสิ้น ๒๔๐,๕๖๓,๘๐๐ บาท ตามรายละเอียด ดังนี้

รายละเอียดงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

รายละเอียดงบประมาณ จำแนกตามงบรายจ่าย	งปม.๒๕๖๐
รวมงบประมาณทั้งสิ้น	**๒๔๐,๕๖๓,๘๐๐**
๑. เงินอุดหนุนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในธิติศาสนา	๕,๐๐๐,๐๐๐
๒. เงินอุดหนุนโครงการธำรงรักษาไว้ซึ่งศาสนพิธีและงานศาสนูปถัมภ์	๔,๙๑๙,๐๐๐
๓. เงินอุดหนุนโครงการรวมใจไทยเทิดไท้สถาบันพระมหากษัตริย์	๑๖,๐๐๐,๐๐๐
๔. เงินอุดหนุนโครงการจัดงานเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑๕,๐๐๐,๐๐๐
๕. เงินอุดหนุนโครงการส่งเสริมคุณธรรมโดยองค์กรเครือข่าย	๑๕๕,๐๖๑,๕๐๐
๖. เงินอุดหนุนโครงการสร้างเสริมวิถีชีวิตที่ดีงามภายใต้ธรรมะทั้งแผ่นดิน	๒,๐๐๐,๐๐๐
๗. เงินอุดหนุนโครงการเสริมสร้างคุณธรรมในเด็กและเยาวชน	๓๓,๐๐๐,๐๐๐
๘. เงินอุดหนุนโครงการธรรมะสู่คนทั้งมวล	๓,๐๐๐,๐๐๐
๙. ค่าใช้จ่ายการดำเนินงานคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ	๖,๕๘๓,๓๐๐

๒. กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีภารกิจคุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ บำรุงรักษาฟื้นฟู ส่งเสริม สร้างสรรค์ เผยแพร่ ค้นคว้า วิจัย พัฒนา สืบทอดศิลปะและทรัพย์สินมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อธำรงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยและความมั่นคงของชาติ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับวัดนั้นจะเกี่ยวข้องเฉพาะวัดที่เป็นโบราณสถานของชาติ เช่น วัดวาอารามส่วนใหญ่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และวัดในอุทยานประวัติศาสตร์ของจังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานของชาติที่อยู่ภายในวัด เป็นวงเงินทั้งสิ้น ๕๑๒,๘๕๔,๘๐๐ บาท ดังนี้

- บูรณปฏิสังขรณ์ในส่วนที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติและกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการบูรณะเองจำนวน ๒๓ วัด เป็นเงิน ๑๙๑,๓๒๒,๐๐๐ บาท
- เงินอุดหนุดบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่วัดดำเนินการเอง (โดยกรมศิลปากรจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในทางวิชาการการอนุรักษ์โบราณสถาน) รวม ๔๘ วัด เป็นเงิน ๓๒๑,๕๓๒,๘๐๐ บาท

ประวัติการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของสำนักงบประมาณ

ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ถวายวัดสว่างอารมณ์วรวิหาร อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย
วันเสาร์ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถวายวัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๐

ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ถวายวัดป่าพุทธมงคล อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์
วันอาทิตย์ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ (กฐินสามัคคี)

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ได้ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ถวายวัดพระยาทำวรวิหาร เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ถวายวัดเครือวัลย์วรวิหาร เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถวายวัดสิริจันทรนิมิตรวรวิหาร อำเภอเมืองลพบุรี
จังหวัดลพบุรี วันเสาร์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ไม่ได้ถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ถวายวัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร วันพุธที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๗

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ถวายวัดราชนัดดารามวรวิหาร เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร วันพุธที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ถวายวัดชัยชนะสงคราม เขตสัมพันธวงศ์
กรุงเทพมหานคร วันพุธที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ถวายวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร เขตสัมพันธวงศ์
กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐

ภาคผนวก

ที่ วธ ๐๓๐๒/ ๓๐๐๕

กรมการศาสนา
๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี เขตบางพลัด
กทม. ๑๐๗๐๐

๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปี ๒๕๖๐

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

อ้างถึง หนังสือสำนักงบประมาณ ที่ นร ๐๗๐๑/๗๒๖๔๙ ลงวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงบประมาณ มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ประจำปี ๒๕๖๐ ณ วัดสัมพันธวงศาราม แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนา ได้รับทราบแล้ว และจะได้ดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ให้ตามความประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุธน บัววัฒน์)
รองอธิบดี รักษาราชการแทน
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๒ – ๖
โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๑

สำเนาคู่ฉบับ

ที่ นร ๐๗๐๑/๑๒๖๔๙

สำนักงบประมาณ
ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

ตามประกาศที่อ้างถึง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร สมาคม มูลนิธิ บริษัท ห้างร้าน และประชาชนทั่วไป ที่มีจิตศรัทธานำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักรในกฐินกาล และกรมการศาสนาได้ขอเชิญให้ผู้มีจิตศรัทธาที่มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ แจ้งความจำนงได้ที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม นั้น

สำนักงบประมาณขอเรียนว่า มีความประสงค์ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. ทั้งนี้ ได้แจ้งให้วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร ทราบแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

19 พค 60

(นายสมศักดิ์ โชติรัตนะศิริ)
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

สำเนาคู่ฉบับ

ที่ นร ๐๗๐๑/๑๒๖๕๐

สำนักงบประมาณ
ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐

นมัสการ เจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร

ตามที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร สมาคม มูลนิธิ บริษัท ห้างร้าน และประชาชนทั่วไป ที่มีจิตศรัทธา นำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักรในกฐินกาล นั้น

สำนักงบประมาณได้ดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยจะนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ วัดสัมพันธวงศาราม วรวิหาร แขวงสัมพันธวงศ์ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๐ เวลา ๑๔.๐๐ น. ทั้งนี้ ได้แจ้งให้กรมการศาสนาทราบด้วยแล้ว

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

/ ๑๙ พค ๖๐

(นายสมศักดิ์ โชติรัตนะศิริ)
ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

สำนักงานผู้อำนวยการ
โทร. ๐ ๒๒๖๕ ๑๐๗๔
โทรสาร ๐ ๒๖๑๘ ๕๒๑๗

ที่ วธ ๐๓๐๒/ว๔๕๗๔

กรมการศาสนา
๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร เขตห้วยขวาง
กทม. ๑๐๓๑๐

๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง การส่งมอบผ้าพระกฐินและเครื่องพระกฐินพระราชทาน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบขอรับผ้าพระกฐินและเครื่องพระกฐินพระราชทาน จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ท่านได้มีหนังสือถึงกรมการศาสนา แจ้งความประสงค์ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวง ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนา ขอเรียนว่าในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ กำหนดกฐินกาล เริ่มตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๐ ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันศุกร์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (กำหนดเริ่มพระกฐินหลวงวันพุธที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ ตรงกับวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑) ดังนั้น กรมการศาสนา ขอให้ท่านหรือผู้แทนมารับผ้าพระกฐินพระราชทานเบื้องหน้าพระฉายาลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ณ กลุ่มพิธี กรมการศาสนา อาคารธนาลงกรณ์ ชั้น ๓๒ เลขที่ ๖๖๖ ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในระหว่างวันที่ ๑๑ - ๒๒ กันยายน ๒๕๖๐ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เว้นวันหยุดราชการ ทั้งนี้ โปรดจัดเตรียมพาหนะและจัดเจ้าหน้าที่เพศชายอย่างน้อย ๑ ท่าน มาในวันรับผ้าพระกฐินพระราชทานดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายมานัส ทารัตน์ใจ)
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์
โทร. ๐ ๒๔๔๖ ๘๑๘๔
โทรสาร ๐ ๒๔๔๖ ๘๑๘๔

รายการเครื่องกฐินพระราชทาน
ประจำปี ๒๕๖๐
ธรรมยุต

ที่	รายการ	จำนวน	หมายเหตุ
๑	ผ้าห่มพระประธาน	๑ ผืน	
๒	เทียนพระปาติโมกข์	๑ ชุด	
๓	ไตรจีวร ๒ ชั้น	๑ ชุด	
๔	บาตรพร้อมถุงบาตร	๑ ชุด	
๕	ปิ่นโตสแตนเลส	๑ เถา	
๖	ช้อนส้อมคาว-หวาน พร้อมซองบรรจุ	๑ ชุด	
๗	กระติกน้ำไฟฟ้า ขนาดบรรจุ ๒.๕ ลิตร	๑ ใบ	
๘	ชุดแก้วน้ำ ถ้วยชา กี๋	๑ ชุด	
๙	โคมไฟตั้งโต๊ะ	๑ โคม	
๑๐	พรม	๑ ผืน	
๑๑	หมอนหนุนพร้อมปลอกหมอนสีเหลือง	๑ ชุด	
๑๒	ผ้าแพรสีเหลือง	๑ ผืน	
๑๓	ชุดอุปกรณ์เครื่องมือช่างทั่วไป (ประกอบด้วย ไขควง ค้อน คีม)	๑ กล่อง	

ฝ่ายพิธี กองศาสนูปถัมภ์
กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม
โทร. ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๒-๖
โทรสาร ๐ ๒๔๒๒ ๘๘๐๑

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัฒน์
โทร. ๐๒-๒๘๑-๘๙๐๗, ๐๒-๒๘๒-๓๒๗๑, ๐๒-๒๘๒-๔๔๘๐ โทรสาร ๐๒-๒๘๑-๔๗๐๐
E-mail : surawat_2007@hotmail.com, Line ID : surawat2528

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

ถนนพระรามที่ ๖ แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐